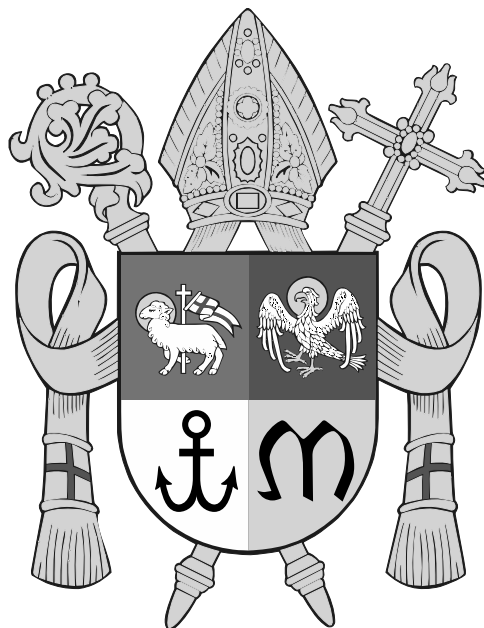

Nr 55

SIEWCA

Biuletyn Katechetyczny Diecezji Toruńskiej

Toruń 2024

„Siewca”

Biuletyn Wydziału Katechetycznego Kurii Diecezjalnej Toruńskiej

Redaktor naczelny:

ks. dr Mariusz Wojnowski

Zastępca redaktora:

Beata Girzyńska

Kontakt z redakcją:

Kuria Diecezjalna Toruńska

ul. Łazienna 18, 87-100 Toruń,

tel. 56 6223530 lub kom. 508 777 082

www.katechizacja.diecezja-torun.pl

Wydawca:

Wydział Katechetyczny Kurii Diecezjalnej Toruńskiej

Skład komputerowy:

własny

SPIS TREŚCI

DANE URZĘDOWE	5
----------------------	----------

DZIAŁ URZĘDOWY

I. Stolica Apostolska – Papież Franciszek	7
II. Ministerstwo Edukacji Narodowej	36
III. Konferencja Episkopatu Polski	38
IV. Diecezja Toruńska	41
V. Komunikaty Wydziału Katechetycznego	43
VI. Kalendarium 2024/2025	46
VII. Programy i podręczniki do nauczania religii obowiązujące w Diecezji Toruńskiej w roku szkolnym 2024/2025	48

DZIAŁ FORMACYJNY

I. Doradcy metodyczni z zakresu religii	57
---	----

DZIAŁ WSPÓLNOTOWY

I. Konkursy	59
II. Pielgrzymka do Grecji	62

DANE URZĘDOWE

Wydział Katechetyczny Kurii Diecezjalnej Toruńskiej:

1. ks. dr Mariusz Wojnowski – dyrektor
2. mgr Beata Girzyńska – wicedyrektor
3. Katarzyna Nowicka – sekretarz

Wizytatorzy diecezjalni:

1. dr hab. Beata Bilicka, prof. UMK (bilicka@umk.pl)
2. mgr Beata Girzyńska (girzynska@gmail.com)
3. ks. kan. dr Marian Wróblewski (wmarian@wp.pl)
4. ks. kan. dr Andrzej Kowalski (ks.andrzej.kowalski@wp.pl)
5. ks. dr Mariusz Wojnowski (mariusz.wojnowski@wp.pl)

Wizytatorzy dekanalni:

1. Brodnica	ks. Damian Kuna
2. Bierzgłowo	ks. kan. Wojciech Murawski
3. Chełmno	ks. kan. Jacek Wyrowinski
4. Chełmża	ks. Marcin Nowicki
5. Działdowo	ks. Krzysztof Fidorowicz
6. Golub	ks. Paweł Kubasik
7. Górzno	ks. Marian Kowalski
8. Grudziądz I	ks. Michał Dąbkowski
9. Grudziądz II	ks. kan. Krzysztof Dębiec
10. Jabłonowo Pomorskie	ks. Sławomir Sobierajski
11. Kowalewo Pomorskie	ks. Karol Schmidt
12. Kurzętnik	ks. Maciej Górka
13. Lidzbark	ks. Bogdan Kołodziejczyk
14. Lubawa	ks. Michał Napierała
15. Łasin	ks. kan. Wojciech Kalwig
16. Nowe Miasto Lubawskie	ks. Wojciech Osicki
17. Radzyń Chełmiński	ks. kan. Marek Wysiecki
18. Rybno	ks. kan. Sławomir Skonieczka
19. Toruń I	ks. kan. dr Andrzej Kowalski
20. Toruń II	ks. dr Mariusz Wojnowski

21. Toruń III

22. Toruń IV

23. Unistaw

24. Wąbrzeźno

ks. kan. dr Marian Wróblewski

ks. Leszek Stefański

ks. Mariusz Malinowski

ks. Wojciech Jonik

DZIAŁ URZĘDOWY

I. STOLICA APOSTOLSKA – PAPIEŻ FRANCISZEK

1. „*SPES NON CONFUNDIT* - BULLA OGŁASZAJĄCA JUBILEUSZ ZWYCZAJNY ROKU 2025”

**FRANCISZEK
BISKUP RZYMU
SŁUGA SŁUG BOŻYCH
WSZYSTKIM, KTÓRZY PRZECZYTAJĄ TEN LIST
NIECH NADZIEJA NAPEŁNI SERCE**

1. „*Spes non confundit*”, „nadzieja zawieść nie może” (Rz 5, 5). W imię nadziei Paweł Apostoł napełnia odwagą chrześcijańską wspólnotę Rzymu. Nadzieja jest również głównym przestaniem zbliżającego się Jubileuszu, który zgodnie ze starożytną tradycją papież ogłasza co dwadzieścia pięć lat. Myślę o wszystkich *pielgrzymach nadziei*, którzy przybędą do Rzymu, aby przeżyć Rok Święty, a także o tych, którzy nie mogąc dotrzeć do miasta Apostołów Piotra i Pawła, będą go obchodzić w Kościołach partykularnych. Niech to będzie dla wszystkich wydarzenie żywego i osobistego spotkania z Panem Jezusem, „bramą” zbawienia (por. J 10, 7.9); z Tym, którego Kościół ma misję głoszenia zawsze, wszędzie i wszystkim jako „naszą nadzieję” (1 Tm 1, 1).

Wszyscy mają nadzieję. Nadzieja jest obecna w sercu każdego człowieka jako pragnienie i oczekiwanie dobra, nawet jeśli nie wie, co przyniesie ze sobą jutro. Nieprzewidywalność przyszłości rodzi jednak niekiedy sprzeczne uczucia: od ufności do lęku, od pogody ducha do zniechęcenia, od pewności do zwątpienia. Często spotykamy osoby zniechęcone, które patrzą w przyszłość ze sceptycyzmem i pesymizmem, jakby nic nie mogło dać im szczęścia. Oby Jubileusz był dla wszystkich okazją do ożywienia nadziei. Słowo Boże pomaga

nam znaleźć ku temu powody. Pozwólmy, aby poprowadziło nas słowo, które Apostoł Paweł napisał właśnie do chrześcijan Rzymu.

Słowo nadziei

2. „Dostąpiwszy więc usprawiedliwienia dzięki wierze, zachowajmy pokój z Bogiem przez Pana naszego Jezusa Chrystusa; dzięki Niemu uzyskaliśmy na podstawie wiary dostęp do tej łaski, w której trwamy, i chlubimy się nadzieją chwały Bożej. (...) Nadzieja zawieść nie może, ponieważ miłość Boża rozlana jest w sercach naszych przez Ducha Świętego, który został nam dany” (Rz 5, 1-2.5). Św. Paweł proponuje tutaj wiele punktów do refleksji. Wiemy, że List do Rzymian stanowi decydujący krok w jego działalności ewangelizacyjnej. Do tej pory prowadził ją we wschodniej części Imperium, a teraz czeka na niego Rzym ze wszystkim, co reprezentuje w oczach świata: wielkie wyzwanie, któremu należy stawić czoła w imię głoszenia Ewangelii, które nie może mieć przeszkód ani granic. Kościół w Rzymie nie został założony przez Pawła, a on odczuwa gorące pragnienie, by wkrótce do niego dotrzeć, żeby nieść wszystkim Ewangelię Jezusa Chrystusa, który umarł i zmartwychwstał, jako przepowiadanie nadziei, która wypełnia obietnice, wprowadza do chwały i, opierając się na miłości, nie zawodzi.

3. Nadzieja rodzi się w istocie z miłości i opiera się na miłości, która wypływa z Serca Jezusa przebitego na krzyżu: „Jeżeli bowiem, będąc nieprzyjaciółmi, zostaliśmy pojednani z Bogiem przez śmierć Jego Syna, to tym bardziej, będąc już pojednani, dostąpimy zbawienia przez Jego życie” (Rz 5, 10). A Jego życie objawia się w naszym życiu wiary, które zaczyna się od chrztu, rozwija się w uległości wobec łaski Bożej, i dlatego jest ożywiane nadzieją, która, dzięki działaniu Ducha Świętego, jest stale odnawiana i niewzruszona.

To właśnie Duch Święty, swoją nieustanną obecnością na drodze Kościoła, promieniuje w wierzących światłem nadziei: podtrzymuje ją jak pochodnię, która nigdy nie gaśnie, aby wspierać i ożywiać nasze życie. Istotnie, nadzieja chrześcijańska nie zwodzi ani nie rozczarowuje, ponieważ opiera się na pewności, że nic i nikt nigdy nie będzie w stanie oddzielić nas od Bożej miłości: „Któż nas może odłączyć od miłości Chrystusowej? Utrapienie, ucisk czy prześladowanie,

głód czy nagość, niebezpieczeństwo czy miecz? [...] Ale we wszystkim tym odnosimy pełne zwycięstwo dzięki Temu, który nas umiłował. I jestem pewien, że ani śmierć, ani życie, ani aniołowie, ani Zwierzchności, ani rzeczy terażniejsze, ani przyszłe, ani Moce, ani co [jest] wysoko, ani co głęboko, ani jakiegokolwiek inne stworzenie nie zdoła nas odłączyć od miłości Boga, która jest w Chrystusie Jezusie, Panu naszym" (Rz 8, 35.37-39). Dlatego nadzieja ta nie ustępuje w obliczu trudności: opiera się na wierze i karmi się miłością, a tym samym pozwala iść naprzód w życiu. Św. Augustyn pisze na ten temat: „Nie można żyć w jakimkolwiek stanie bez tych trzech uczuć duszy: wierzenia, ufania i kochania”¹.

4. Św. Paweł jest wielkim realistą. Wie, że życie składa się z radości i smutków, że miłość jest poddawana próbie, gdy wzrastają trudności, a nadzieja wydaje się załamywać w obliczu cierpienia. Mimo to pisze: „Chlubimy się także z ucisków, wiedząc, że ucisk wyrabia wytrwałość, a wytrwałość – wypróbowaną cnotę, wypróbowana zaś cnota – nadzieję” (Rz 5, 3-4). Dla Apostoła, ucisk i cierpienie są typowymi warunkami tych, którzy głoszą Ewangelię w kontekście niezrozumienia i prześladowań (por. 2 Kor 6, 3-10). Ale w takich sytuacjach, przez ciemność przebija się światło: odkrywamy, jak ewangelizacja podtrzymywana jest przez moc płynącą z krzyża i zmartwychwstania Chrystusa. A to prowadzi do rozwoju cnoty ściśle związanej z nadzieją: *cierpliwości*. Nawykliśmy już, by chcieć wszystkiego i natychmiast, w świecie, w którym pośpiech stał się czymś stałym. Nie mamy już czasu na spotkania, a często nawet w rodzinach trudno jest być razem i spokojnie porozmawiać. Cierpliwość została wygnana przez pośpiech, wyrządzając ludziom wielką krzywdę. Niecierpliwość, nerwowość, czasem nieuzasadniona przemoc biorą górę, rodząc niezadowolone i zamknięte.

Ponadto, w dobie *internetu*, gdzie przestrzeń i czas są wypierane przez „tu i teraz”, cierpliwość nie jest czymś zawsze obecnym w naszym domu. Gdybyśmy nadal byli w stanie patrzeć z zadziwieniem na stworzenie, moglibyśmy zrozumieć, jak bardzo decydujące znaczenie ma cierpliwość. Trzeba czekać na zmianę pór roku z ich owoca-

¹ Mowa 198, w: *Wybór Mów*, tłum. ks. Jan Jaworski, Warszawa 1973, s. 69.

mi; obserwować życie zwierząt i cykle ich rozwoju; mieć proste oczy św. Franciszka, który w swojej *Pieśni słonecznej*, napisanej dokładnie 800 lat temu, postrzegał stworzenie jako jedną wielką rodzinę i nazywał słońce „bratem”, a księżyc „siostrą”². Odkrycie cierpliwości na nowo jest bardzo dobre dla nas samych i dla innych. Św. Paweł często odwołuje się do cierpliwości, aby podkreślić znaczenie wytrwałości i zaufania do tego, co Bóg nam obiecał, ale przede wszystkim świadczy o tym, że Bóg jest cierpliwy wobec nas, On jest „Bogiem, który daje cierpliwość i pociechę” (Rz 15, 5). Cierpliwość, będąca również owocem Ducha Świętego, podtrzymuje nadzieję i umacnia ją jako cnotę i sposób życia. Dlatego uczmy się często prosić o łaskę cierpliwości, która jest córką nadziei i jednocześnie ją wspiera.

Droga nadziei

5. Z tego przeplatania się nadziei i cierpliwości jasno wynika, że życie chrześcijańskie jest *drogą*, która potrzebuje również *chwil mocnych*, aby posilać i wzmacniać nadzieję, niezastąpioną towarzyszkę, która pozwala dostrzec cel: spotkanie z Panem Jezusem. Lubię myśleć, że droga łaski, ożywiona duchowością ludową, poprzedziła ogłoszenie pierwszego Jubileuszu w 1300 r. Nie możemy bowiem zapomnieć o różnych formach, poprzez które łaska przebaczenia została obficie wylana na święty wierny Lud Boży. Przypomnijmy na przykład wielkie „przebaczenie”, którego św. Celestyn V udzielił tym, którzy udali się do Bazyliki Santa Maria di Collemaggio w L'Aquila, w dniach 28 i 29 sierpnia 1294 r., sześć lat przed ustanowieniem Roku Świętego przez papieża Bonifacego VIII. Kościół doświadczał już zatem jubileuszowej łaski miłosierdzia. Jeszcze wcześniej, w 1216 r., papież Honoriusz III przyjął prośbę św. Franciszka o odpust dla tych, którzy odwiedzą Porcunkulę w pierwszych dwóch dniach sierpnia. To samo można powiedzieć o pielgrzymce do Santiago de Compostela: w rzeczywistości papież Kalikst II w 1122 r. zezwolił na obchodzenie jubileuszu w tym sanktuarium za każdym razem, gdy święto Apostoła Jakuba przypadało w niedzielę. Dobrze, że ten „rozpowszechniony” sposób obchodów jubileuszowych jest kontynuowany, aby moc Bożego przebaczenia wspierała i towarzyszyła drodze wspólnot i osób.

² Por. *Pieśń słoneczna*, 6. 10, w: *Pisma św. Franciszka z Asyżu. Teksty łacińskie i starowłoskie w polskim przekładzie*, Kraków 2009, s. 237.

To nie przypadek, że *pielgrzymowanie* wyraża fundamentalny element każdego wydarzenia jubileuszowego. Wyruszenie w drogę jest typowe dla tych, którzy poszukują sensu życia. Piesze pielgrzymowanie bardzo sprzyja odkrywaniu na nowo wartości milczenia, wysiłku i tego, co istotne. Również w nadchodzącym roku *pielgrzymi nadziei* nie omieszkają przemierzyć dróg starożytnych i współczesnych, aby intensywnie przeżyć doświadczenie jubileuszowe. W samym Rzymie, oprócz tradycyjnych szlaków w katakumbach i Siedmiu Kościołach, pojawią się także szlaki wiary. Przechodzenie z jednego kraju do drugiego, jakby granice zostały pokonane, przechodzenie z jednego miasta do drugiego w kontemplacji stworzenia i dzieł sztuki, pozwoli docenić różne doświadczenia i kultury, nosić w sobie piękno, które zharmonizowane z modlitwą, prowadzi do dziękczynienia Bogu za cuda, których dokonał. Kościoły jubileuszowe, wzdłuż szlaków oraz w Wiecznym Mieście, będą mogły być oazami duchowości, w których można odświeżyć drogę wiary i napić się ze źródeł nadziei, przede wszystkim przystępując do sakramentu pojednania, niezastąpionego punktu wyjścia dla prawdziwej drogi nawrócenia. W Kościołach partykularnych należy zwrócić szczególną uwagę na przygotowanie kapłanów i wiernych do spowiedzi oraz na dostępność tego sakramentu w formie indywidualnej.

Podczas tej pielgrzymki chciałbym skierować szczególne zaproszenie do wiernych Kościołów Wschodnich, zwłaszcza tych, którzy są już w pełnej komunii z Następcą Piotra. Oni, którzy tak wiele wycierpieli, często aż do śmierci, za swoją wierność Chrystusowi i Kościołowi, muszą czuć się szczególnie mile widziani w tym Rzymie, który jest Matką także dla nich, i który przechowuje wiele pamiątek ich obecności. Kościół katolicki, który jest ubogacony ich starożytnymi liturgiami, teologią i duchowością Ojców, mnichów i teologów, pragnie symbolicznie wyrazić gościnność dla nich i ich prawosławnych braci i siostr, w czasie, gdy już doświadczają pielgrzymki Drogi Krzyżowej, przez którą często są zmuszeni do opuszczenia swoich ojczyzn, swoich świętych ziem, z których przemoc i niestabilność wypędzają ich do krajów bezpieczniejszych. Dla nich doświadczenie bycia miłowanymi przez Kościół, który ich nie opuści, ale pójdzie za

nimi, dokądkolwiek się udadzą, czyni znak Jubileuszu jeszcze mocniejszym.

6. Rok Święty 2025 nawiązuje do wcześniejszych wydarzeń łaski. W ostatnim zwyczajnym Jubileuszu przekroczono próg dwutysięcznej rocznicy narodzin Jezusa Chrystusa. Następnie, 13 marca 2015 r. ogłosiłem Jubileusz nadzwyczajny, którego celem było ukazanie i umożliwienie ludziom spotkania z „Obliczem Miłosierdzia” Boga³, centralnym przepowiadaniem Ewangelii dla każdego człowieka w każdej epoce. Teraz nadszedł czas nowego Jubileuszu, w którym Drzwi Święte zostaną ponownie otwarte, aby dać żywe doświadczenie Bożej miłości, która wzbudza w sercu pewną nadzieję zbawienia w Chrystusie. Jednocześnie ten Rok Święty skieruje nas ku kolejnej fundamentalnej rocznicy dla wszystkich chrześcijan: w 2033 r. obchodzone będzie bowiem dwa tysiące lat Odkupienia dokonanego przez mękę, śmierć i zmartwychwstanie Pana Jezusa. Przed nami zatem droga naznaczona wielkimi etapami, w której łaska Boża poprzedza i towarzyszy ludziom gorliwie kroczącym w wierze, czynnym w miłości i wytrwałym w nadziei (por. 1 Tes 1, 3).

Wspierany tak długą tradycją i mając pewność, że ten Rok Jubileuszowy będzie dla całego Kościoła intensywnym doświadczeniem łaski i nadziei, zarządzam, aby Drzwi Święte Bazyliki Świętego Piotra w Watykanie zostały otwarte 24 grudnia bieżącego roku, rozpoczynając w ten sposób Jubileusz Zwyczajny. W niedzielę, 29 grudnia 2024 r., otworzę Drzwi Święte mojej katedry Świętego Jana na Lateranie, która 9 listopada tego roku będzie obchodzić 1700. rocznicę poświęcenia. Następnie, 1 stycznia 2025 r., w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi zostaną otwarte Drzwi Święte papieskiej Bazyliki Matki Bożej Większej. Na koniec, w niedzielę 5 stycznia, zostaną otwarte Drzwi Święte papieskiej Bazyliki Świętego Pawła za Murami. Te trzy ostatnie Drzwi Święte zostaną zamknięte przed niedzielą 28 grudnia tego samego roku.

Postanawiam również, że w niedzielę 29 grudnia 2024 r., we wszystkich katedrach i konkatedrach, biskupi diecezjalni będą sprawować Eucharystię jako uroczyste otwarcie Roku Jubileuszowego,

³ Por. *Misericordiae Vultus*, Bulla ogłaszająca Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia, 1-3.

zgodnie z Rytualem, który zostanie przygotowany na tę okazję. Podczas celebracji w kościele konkatedralnym, biskupa może zastąpić jeden z jego specjalnie wyznaczonych delegatów. Niech pielgrzymka z kościoła wybranego na *collectio* [tj. zgromadzenie], do katedry, będzie znakiem drogi nadziei, która oświecona Słowem Bożym jednoczy wierzących. Niech podczas tej pielgrzymki odczytywane będą niektóre fragmenty niniejszego Dokumentu i niech będzie ogłoszony ludowi Odpust Jubileuszowy, który będzie można uzyskać w Kościołach partykularnych, zgodnie z przepisami zawartymi w tym samym Rytuale obchodów Jubileuszu. Podczas Roku Świętego, który w Kościołach partykularnych zakończy się w niedzielę 28 grudnia 2025 r., należy zatroszczyć się o to, aby Lud Boży mógł przyjąć z pełnym udziałem zarówno głoszenie nadziei łaski Bożej, jak i znaki potwierdzające jej skuteczność.

Jubileusz Zwyczajny zakończy się zamknięciem Drzwi Świętych Papieskiej Bazyliki Świętego Piotra w Watykanie, 6 stycznia 2026 r., w uroczystość Objawienia Pańskiego. Oby światło chrześcijańskiej nadziei dotarło do każdego człowieka, jako orędzie Bożej miłości skierowane do wszystkich! Niech Kościół będzie wiernym świadkiem tego orędzia na całym świecie!

Znaki nadziei

7. Oprócz czerpania nadziei z łaski Bożej, jesteśmy wezwani do odkrywania jej także w znakach czasu, które daje nam Pan. Jak stwierdza Sobór Watykański II, „Kościół zawsze jest zobowiązany do badania znaków czasu i ich interpretowania w świetle Ewangelii, tak aby w sposób dostosowany do każdego pokolenia mógł odpowiedzieć na odwieczne pytania ludzi o sens życia doczesnego i przyszłego oraz o ich wzajemną relację”⁴. Konieczne jest zatem zwrócenie uwagi na wiele dobra obecnego w świecie, aby nie ulec pokusie przekonania o byciu pokonanym przez zło i przemoc. Jednak znaki czasu, które zawierają tęsknotę ludzkiego serca, potrzebującego zbawczej obecności Boga, domagają się, by zostały przekształcone w znaki nadziei.

8. Niech pierwszy znak nadziei przełoży się na pokój dla świata, który po raz kolejny pogrąża się w tragedii wojny. Ludzkość niepo-

⁴ Konst. duszp. *Gaudium et spes o Kościele w świecie współczesnym* (7 grudnia 1965), 4.

mna na dramaty przeszłości, poddawana jest nowej i trudnej próbie, w której wiele ludów jest uciskanych przez brutalność przemocy. Czego jeszcze brakuje tym narodom, czego by jeszcze nie doznały? Jak to możliwe, że ich rozpaczliwe wołanie o pomoc nie pobudza przywódców narodów do zakończenia zbyt wielu regionalnych konfliktów, mimo świadomości konsekwencji, które mogą z nich wyniknąć na poziomie globalnym? Czy to zbyt wiele, by marzyć, aby broń umilkła i przestała przynosić zniszczenie i śmierć? Jubileusz przypomina nam, że ci, którzy stają się „wprowadzającymi pokój”, mogą być „nazwani dziećmi Bożymi” (Mt 5, 9). Potrzeba pokoju stanowi wyzwanie dla wszystkich i wymaga realizacji konkretnych projektów. Niech nie zabraknie zaangażowania dyplomacji w odważne i twórcze budowanie przestrzeni negocjacji, zmierzających do trwałego pokoju.

9. Spoglądanie w przyszłość z nadzieją oznacza również posiadanie wizji życia, pełnej entuzjazmu, którą trzeba przekazywać. Niestety, musimy ze smutkiem zauważyć, że w wielu sytuacjach, takiej perspektywy brakuje. Pierwszą konsekwencją jest *utrata pragnienia przekazywania życia*. Ze względu na szalone tempo życia, obawy o przyszłość, brak gwarancji zatrudnienia i odpowiedniej ochrony socjalnej oraz modele społeczne, w których program dyktuje pogoń za zyskiem, a nie pielęgnowanie relacji, w wielu krajach jesteśmy świadkami niepokojącego *spadku wskaźnika urodzeń*. Z drugiej strony, w innych kontekstach, „obwinianie wzrostu demograficznego, a nie skrajnego i selektywnego konsumpcjonizmu, jest sposobem na uniknięcie stawienia czoła problemom”⁵.

Otwartość na życie z odpowiedzialnym macierzyństwem i ojcostwem, jest projektem, który Stwórca wpisał w serca i ciała mężczyzn i kobiet, jest misją, którą Pan powierza małżonkom oraz ich miłości. Jest sprawą pilną, aby oprócz pracy legislacyjnej państw, nie zabrakło niepodważalnego wsparcia wspólnot wierzących i całej wspólnoty obywatelskiej we wszystkich jej elementach, ponieważ *pragnienie młodych ludzi rodzenia nowych synów i córek*, jako owoc płodności ich miłości, daje przyszłość każdemu społeczeństwu i jest kwestią nadziei: zależy od nadziei i rodzi nadzieję.

---

⁵ Enc. *Laudato si'* (24 maja 2015), 50.

Wspólnota chrześcijańska nie może zatem ustępować nikomu miejsca we wspieraniu potrzeby *społecznego przymierza na rzecz nadziei*, które byłoby inkluzywne, a nie ideologiczne, i niech działa na rzecz przyszłości naznaczonej uśmiechem wielu chłopców i dziewczynek, którzy przychodzą, by wypełnić nazbyt wiele pustych kotysek w wielu częściach świata. Ale wszyscy, w rzeczywistości, potrzebują odzyskać radość życia, ponieważ istota ludzka, stworzona na obraz i podobieństwo Boga (por. *Rdz 1, 26*), nie może zadowolić się przetrwaniem lub wegetacją, dostosowaniem się do terażniejszości, pozwalając zadowolić się jedynie rzeczywistością materialną. To zamyka w indywidualizmie i niszczy nadzieję, rodząc smutek, który zagnieżdża się w sercu, czyniąc ludzi zgorzkniałymi i niecierpliwymi.

10. W Roku Jubileuszowym będziemy wezwani do bycia namacalnymi znakami nadziei dla wielu braci i siostr żyjących w trudnych warunkach. Myślę o *więźniach*, którzy pozbawieni wolności doświadczają każdego dnia, oprócz surowości osadzenia, pustki emocjonalnej, nałożonych ograniczeń i, w wielu przypadkach, braku szacunku. Proponuję rządowi, aby w Roku Jubileuszowym podjęły inicjatywy przywracające nadzieję; formy amnestii lub umorzenia wyroków, które mają pomóc ludziom odzyskać wiarę w siebie i w społeczeństwo; procesy reintegracji osadzonych ze wspólnotą, którym odpowiadałyby konkretne zobowiązania więźniów do przestrzegania prawa.

Jest to starożytne wezwanie, które pochodzi ze Słowa Bożego i zachowuje całą swoją wartość mądrościową w przywoływaniu aktów łaski i wyzwolenia, pozwalające zacząć od nowa: „Będziecie święcić pięćdziesiąty rok, obwieścicie wyzwolenie w kraju dla wszystkich jego mieszkańców” (*Kpł 25, 10*). To, co zostało ustanowione przez Prawo Mojżeszowe, zostało podjęte przez proroka Izajasza: „Posłał mnie Pan, abym głosił dobrą nowinę ubogim, bym opatrywał rany serc złamanych, żebym zapowiadał wyzwolenie jeńcom i więźniom swobodę; abym obwieszczał rok łaski Pańskiej” (*Iz 61, 1-2*). Są to słowa, które Jezus uczynił własnymi na początku swojej służby, ogłaszając w sobie wypełnienie „roku łaski Pańskiej” (por. *Łk 4, 18-19*). Niech w każdym zakątku ziemi, wierzący, zwłaszcza Pasterze, będą wyrazicielami

tych próśb, tworząc jeden głos, który odważnie domaga się godnych warunków dla uwięzionych, poszanowania praw człowieka, a przede wszystkim zniesienia kary śmierci, środka nieprzystającego do wiary chrześcijańskiej i niszczącego wszelką nadzieję na przebaczenie i odnowę⁶. Aby ofiarować więźniom konkretny znak bliskości, sam pragnę otworzyć Drzwi Święte w więzieniu, aby były one dla nich symbolem zachęcającym do patrzenia w przyszłość z nadzieją i z odnowionym życiowym zaangażowaniem.

11. Niech znaki nadziei będą oferowane *chorym*, znajdującym się w domu, czy w szpitalu. Niech ich cierpienie znajdzie ulgę w bliskości osób, które ich odwiedzają i w czułości, jaką otrzymują. Dzieła miłosierdzia są również dziełami nadziei, które budzą w sercach uczucia wdzięczności. A wdzięczność niech dotrze do wszystkich pracowników służby zdrowia, którzy w nierzadko trudnych warunkach pełnią swoją misję, troskliwie opiekując się chorymi i słabymi.

Niech nie zabraknie inkluzywnej troski o tych, którzy znajdując się w szczególnie trudnych warunkach życia, doświadczają swej słabości, zwłaszcza jeśli cierpią z powodu chorób lub niepełnosprawności, które znacznie ograniczają osobistą autonomię. Troska o nich jest hymnem na cześć ludzkiej godności, pieśnią nadziei, która domaga się zgodnego chóru całego społeczeństwa.

12. Znaki nadziei są również potrzebne tym, którzy sami w siebie ją reprezentują: *młodym*. Niestety często widzą oni, jak rozpadają się ich marzenia. Nie możemy ich zawieść: na ich entuzjazmie opiera się przyszłość. Miło widzieć, jak wyzwalają z siebie energię, na przykład gdy zakasują rękawy i dobrowolnie angażują się w sytuacjach katastrof i trudności społecznych. Ale smutno widzieć młodych ludzi pozbawionych nadziei. Z drugiej strony, gdy przyszłość jest niepewna i niedostępna dla marzeń, gdy studia nie oferują dobrego startu, a brak pracy lub zatrudnienia wystarczająco stabilnego, grozi zniwelowaniem pragnień, dochodzi wtedy do nieuniknionego zagrożenia przeżywania terażniejszości w melancholii i nudzie. Iluzja narkotyków, ryzyko wykroczeń i pogoń za tym, co krótkotrwałe, powodują w nich większy zamęt niż w innych, i ukrywają piękno i sens życia,

⁶ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 2267.

powodując, iż wpadają w mroczne otchłanie, i popychają ich do czynów autodestrukcyjnych. Dlatego niech Jubileusz będzie dla Kościoła okazją do impulsu wobec nich: z odnowioną pasją zatroszczymy się o chłopców i dziewczęta, o studentów, narzeczonych, o młode pokolenia! Bliskość wobec młodych, którzy są radością oraz nadzieją Kościoła i świata!

13. Nie może zabraknąć znaków nadziei dla *migrantów*, którzy opuszczają swoją ziemię w poszukiwaniu lepszego życia dla siebie i swoich rodzin. Niech ich oczekiwania nie będą niweczone przez uprzedzenia i zamknięcia. Przyjęciu, które otwiera szeroko ramiona dla każdego, zgodnie z jego godnością, powinna towarzyszyć odpowiedzialność, aby nikomu nie odmawiano prawa do godnego życia. Niech liczni *wygnańcy*, *uchodźcy* i *uciekierzy*, których spory międzynarodowe zmuszają do ucieczki, by uniknąć wojny, przemocy i dyskryminacji, mają zapewnione bezpieczeństwo oraz dostęp do pracy i edukacji, będących niezbędnymi narzędziami do ich integracji w nowym kontekście społecznym.

Niech wspólnota chrześcijańska będzie zawsze gotowa bronić praw najślabszych. Niech z wielkodusznością otwiera szeroko drzwi gościnności, aby nikomu nigdy nie zabrakło nadziei na lepszą przyszłość. Niech rozbrzmiewa w naszych sercach słowo Pana, który w wielkiej przypowieści o sędzie ostatecznym powiedział: „Byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie”, ponieważ „wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25, 35.40).

14. Na znaki nadziei zasługują *osoby starsze*, które często doświadczają samotności i poczucia opuszczenia. Docenianie skarbu, jakim są, ich doświadczenia życiowego, mądrości, którą niosą i wkładu, jaki mogą wnieść, jest zobowiązaniem dla wspólnoty chrześcijańskiej i społeczeństwa obywatelskiego, wezwanych do współpracy na rzecz przymierza między pokoleniami.

Szczególną myśl kieruję do *dziadków* i *babć*, którzy przekazują wiarę i mądrość życiową młodszyemu pokoleniu. Niech będą wspierani wdzięcznością dzieci oraz miłością wnuków, które znajdują w nich zakorzenienie, zrozumienie i otuchę.

15. Z całego serca błagam o nadzieję dla miliardów *ubogich*, którym często brakuje tego, co konieczne do życia. W obliczu coraz to nowych fal zubożenia istnieje ryzyko przyzwyczajania się i rezygnacji. Nie możemy jednak odwracać wzroku od sytuacji tak bardzo dramatycznych, które występują obecnie wszędzie, a nie tylko w niektórych regionach świata. Każdego dnia spotykamy ludzi ubogich lub zubożałych, a niekiedy mogą to być nasi sąsiedzi. Często nie mają domu ani odpowiedniego pożywienia na co dzień. Doznają wykluczenia i obojętności wielu osób. To skandal, że w świecie obdarzonym ogromnymi zasobami, z których większość idzie na zbrojenia, ubodzy są „większością [...]”, to miliardy ludzi. Wspomina się dziś o nich w międzynarodowych debatach politycznych i gospodarczych, ale najczęściej wydaje się, że ich problemy są poruszane jako dodatek, jako kwestia, którą się dodaje niemal z obowiązku lub w sposób marginalny, o ile nie są one postrzegane jako zwykły «negatywny efekt uboczny». W rzeczywistości, kiedy dochodzi do konkretnych działań, często pozostają na ostatnim miejscu”⁷. Nie zapominajmy: ubodzy są niemal zawsze ofiarami, a nie winnymi.

Apele o nadzieję

16. Podejmując starożytne słowa proroków, Jubileusz przypomina, że *dobra ziemi* nie są przeznaczone dla nielicznych uprzywilejowanych, lecz dla wszystkich. Trzeba, aby ci, którzy posiadają bogactwo, byli hojni, dostrzegając oblicze swoich braci i sióstr w potrzebie. Myślę w szczególności o tych, którym brakuje wody i żywności: głód jest skandaliczną plagą w ciele naszego człowieczeństwa i zachęca wszystkich do wstrząśnienia sumieniami. Ponawiam mój apel, aby „z pieniędzy, wykorzystywanych na broń i inne wydatki wojskowe, stworzyć Światowy Fundusz na rzecz ostatecznego wyeliminowania głodu i rozwoju krajów najuboższych, aby ich mieszkańcy nie uciekali się do przemocy lub rozwiązań podstępnych i nie byli zmuszani do opuszczania swoich krajów w poszukiwaniu bardziej godnego życia”⁸.

⁷ Enc. *Laudato si'*, 49.

⁸ Enc. *Fratelli tutti* (3 października 2020), 262.

W związku z Rokiem Jubileuszowym chciałbym skierować jeszcze jedną serdeczną zachętę: jest ona zaadresowana do najbogatszych narodów, aby uznały powagę tak wielu podjętych decyzji i zgodziły się *umorzyć długi* krajów, które nigdy nie będą mogły ich spłacić. Jest to nie tylko kwestia wielkoduszności, ale przede wszystkim sprawiedliwości, zaostrożonej dziś przez nową formę niesprawiedliwości, której staliśmy się świadomi: „Istnieje bowiem prawdziwy «dług ekologiczny», w szczególności między Północą a Południem, związany z mającym konsekwencje w dziedzinie ekologii brakiem równowagi handlowej oraz z nieproporcjonalnym wykorzystywaniem zasobów naturalnych, jakiego niektóre kraje dopuszczały się w przeszłości”⁹. Jak naucza Pismo Święte, ziemia należy do Boga, a my wszyscy mieszkamy na niej jako „przybysze i osadnicy” (*Kpł* 25, 23). Jeśli naprawdę chcemy przygotować drogę pokoju na świecie, zaangażujemy się w usuwanie odległych przyczyn niesprawiedliwości, regulowanie niesprawiedliwych i niewypłacalnych długów oraz w zaspokajanie głodu.

17. Podczas nadchodzącego Jubileuszu przypadnie bardzo ważna rocznica dla wszystkich chrześcijan. Upłynie bowiem *1700 lat od obchodów pierwszego wielkiego soboru powszechnego, Soboru Nicejskiego*. Warto pamiętać, że od czasów apostoelskich pasterze wielokrotnie zbierali się na zgromadzeniach w celu rozpatrzenia kwestii doktrynalnych i dyscyplinarnych. W pierwszych wiekach wiary, synody mnożyły się zarówno na chrześcijańskim Wschodzie, jak i na Zachodzie, pokazując, jak ważne było zachowanie jedności Ludu Bożego i wierne głoszenie Ewangelii. Rok Jubileuszowy może być ważną okazją do ukonkretnienia tej formy synodalnej, którą wspólnota chrześcijańska postrzega dziś jako coraz bardziej konieczny wyraz, aby lepiej odpowiedzieć na pilną potrzebę ewangelizacji: wszyscy ochrzczeni, każdy z własnym charyzmatem i posługą, współodpowiedzialni, aby wielorakie znaki nadziei świadczyły o obecności Boga w świecie.

Sobór Nicejski miał za zadanie zachowanie jedności, poważnie zagrożonej przez zaprzeczenie pełnej boskości Jezusa Chrystusa i Jego współistotności z Ojcem. Uczestniczyło w nim około trzystu bisku-

⁹ Enc. *Laudato si'*, 51.

pów, którzy zebrali się w pałacu cesarskim zwołanym przez cesarza Konstantyna, w dniu 20 maja 325 r. Po różnych debatach, wszyscy oni, dzięki łasce Ducha Świętego, uznali Symbol Wiary, który do dziś wyznajemy w niedzielnej celebracji eucharystycznej. Ojcowie Soboru chcieli rozpocząć ten Symbol od użycia po raz pierwszy wyrażenia „Wierzymy”¹⁰, aby zaświadczyć, że w tym „My” wszystkie Kościoły były w jedności, a wszyscy chrześcijanie wyznawali tę samą wiarę.

Sobór Nicejski jest kamieniem milowym w dziejach Kościoła. Jego rocznica zachęca chrześcijan do zjednoczenia się w uwielbieniu i dziękczynieniu Trójcy Świętej, a w szczególności Jezusowi Chrystusowi, Synowi Bożemu, „z substancji Ojca”¹¹, który objawił nam tę tajemnicę miłości. Ale Nicea stanowi również zaproszenie dla wszystkich Kościołów i Wspólnot kościelnych, aby podążały drogą ku widzialnej jedności, niestrudzenie poszukując odpowiednich form, które w pełni odpowiadałyby modlitwie Jezusa: „Aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojcze, we Mnie, a Ja w Tobie, aby i oni stanowili w Nas jedno, by świat uwierzył, że Ty Mnie posłałeś” (J 17, 21).

Sobór Nicejski zajmował się również datowaniem Wielkanocy. W tym względzie, jeszcze do dziś istnieją różne stanowiska, które uniemożliwiają świętowanie wydarzenia założycielskiego wiary tego samego dnia. Dzięki opatrnościowym okolicznościom nastąpi to dokładnie w 2025 r. Niech będzie to wezwaniem dla wszystkich chrześcijan Wschodu i Zachodu do podjęcia zdecydowanego kroku w kierunku jedności wokół wspólnej daty Wielkanocy. Należy pamiętać, że wiele osób nie jest już świadomych diatryb z przeszłości i nie rozumie, jak mogą istnieć podziały w tym względzie. Wielu, o czym warto pamiętać, nie jest już świadomych tyrad z przeszłości i nie rozumie, jak w tym względzie mogą istnieć podziały.

Zakotwiczeni w nadziei

18. Nadzieja, wraz z wiarą i miłością, tworzy tryptyk „cnót teologicznych”, które wyrażają istotę życia chrześcijańskiego (por. *1 Kor 13, 13; 1 Tes 1, 3*). W ich nierozzerwalnym dynamizmie, nadzieja jest tą, która niejako nadaje orientację, wskazuje kierunek i cel chrześcijań-

¹⁰ *Breviarium Fidei*, Poznań 1989, s. 611.

¹¹ Tamże.

skiej egzystencji. Dlatego Paweł Apostoł zachęca nas: „Weselcie się nadzieją. W ucisku bądźcie cierpliwi, w modlitwie – wytrwali!” (Rz 12, 12). Tak, musimy „być bogaci w nadzieję” (por. Rz 15, 13), aby w sposób wiarygodny i pociągający dawać świadectwo wiary i miłości, które nosimy w naszych sercach; aby wiara była radosna, miłość entuzjastyczna; aby każdy był w stanie podarować choćby tylko uśmiech, gest przyjaźni, braterskie spojrzenie, szczere wysłuchanie, bezinteresowną postugę, wiedząc, że w Duchu Jezusa może to stać się owocnym ziarnem nadziei dla tych, którzy je przyjmują. Ale jaki jest fundament naszej nadziei? Aby to zrozumieć, dobrze zastanowić się nad motywami naszej nadziei (por. 1 P 3, 15).

19. „Wierzę w żywot wieczny”¹². W ten sposób wyznajemy naszą wiarę, a chrześcijańska nadzieja znajduje w tych słowach fundamentalną podstawę. Jest ona bowiem „cnotą teologalną, dzięki której pragniemy jako naszego szczęścia [...] życia wiecznego”¹³. Powszechny Sobór Watykański II stwierdza: „Jeżeli brakuje Bożego fundamentu i nadziei życia wiecznego, godność człowieka, jak to się często dzisiaj stwierdza, doznaje bardzo poważnego uszczerbku, a tajemnice życia i śmierci, winy i cierpienia pozostają bez rozwiązania, tak że ludzie nierzadko popadają w zwątpienie”¹⁴. My natomiast, na mocy nadziei, w której zostaliśmy zbawieni, patrząc na upływający czas, mamy pewność, że dzieje ludzkości i każdego z nas nie biegną w kierunku ślepego zaułku czy ciemnej otchłani, ale są ukierunkowane na spotkanie z Panem chwały. Żyjmy zatem w oczekiwaniu na Jego powrót i w nadziei życia wiecznego w Nim: to w tym duchu czynimy naszym poruszające wezwanie pierwszych chrześcijan, którym kończy się Pismo Święte: „Przyjdź, Panie Jezu!” (Ap 22, 20).

20. Jezus, który umarł i zmartwychwstał, jest centrum naszej wiary. Św. Paweł, wyrażając tę treść w kilku słowach, używając tylko czterech czasowników przekazuje nam „rdzeń” naszej nadziei: „Przekazałem wam na początku to, co przejąłem: że Chrystus umarł – zgodnie z Pismem – za nasze grzechy, że został pogrzebany, że

¹² *Breviarium Fidei*, dz. cyt., s. 608.

¹³ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1817.

¹⁴ *Konst. duszpast. Gaudium et spes*, 21.

zmartwychwstał trzeciego dnia, zgodnie z Pismem; i że ukazał się Kefasowi, a potem Dwunastu" (1 Kor 15, 3-5). Chrystus *umarł, został pogrzebany, zmartwychwstał, ukazał się*. Dla nas przeszedł przez dramat śmierci. Miłość Ojca wskrzesiła Go w mocy Ducha, czyniąc z Jego człowieczeństwa pierwociny wieczności dla naszego zbawienia. Chrześcijańska nadzieja polega właśnie na tym: w obliczu śmierci, gdzie wszystko wydaje się kończyć, otrzymujemy pewność, że dzięki Chrystusowi, dzięki Jego łasce przekazanej nam w chrzcie, „życie [...] zmienia się, ale się nie kończy”¹⁵ na zawsze. W chrzcie bowiem, pogrzebani razem z Chrystusem, otrzymujemy w Nim zmartwychwstałym dar nowego życia, które burzy mur śmierci, czyniąc z niej przejście do wieczności.

I o ile w obliczu *śmierci*, bolesnej rozłąki, która zmusza nas do opuszczenia najdroższych nam osób, nie jest dozwolona jakakolwiek retoryka, to Jubileusz da nam możliwość odkrycia na nowo, z ogromną wdzięcznością, daru tego nowego życia otrzymanego w chrzcie, które jest w stanie przekształcić ten dramat. Ważne, aby w kontekście Jubileuszu zastanowić się, jak rozumiano tę tajemnicę od pierwszych wieków wiary. Na przykład, przez długi czas chrześcijanie budowali chrzcielnicę w kształcie ośmiokąta, i także dzisiaj możemy podziwiać wiele starożytnych baptysteriów, które zachowały ten kształt, jak w Rzymie u Świętego Jana na Lateranie. Wskazuje on, że w chrzcielnicy inaugurowany jest ósmy dzień, to znaczy dzień zmartwychwstania, dzień, który wykracza poza zwykły rytm, naznaczony upływem każdego tygodnia, otwierając w ten sposób cykl czasu na wymiar wieczności, na życie, które trwa wiecznie: jest to cel, do którego dążymy w naszej ziemskiej pielgrzymce (por. Rz 6, 22).

Najbardziej przekonujące świadectwo tej nadziei dają nam *męczennicy*, którzy niezachwiani w wierze w zmartwychwstałego Chrystusa, byli w stanie wyrzec się życia tu na ziemi, aby nie zdradzić swego Pana. Są oni obecni we wszystkich wiekach i są liczni, być może bardziej niż kiedykolwiek, w naszych czasach, jako wyznawcy życia, które nie zna końca. Musimy strzec ich świadectwa, aby nasza nadzieja była owocna.

¹⁵ *Mszał Rzymski*, 1. Prefacja o zmarłych.

Ci męczennicy, należący do różnych tradycji chrześcijańskich, są także ziarnami jedności, ponieważ wyrażają ekumenizm krwi. Dlatego moim gorącym życzeniem jest, aby podczas Jubileuszu nie zabrakło celebracji ekumenicznej, która umożliwi ukazanie bogactwa świadectwa tych męczenników.

21. Co zatem stanie się z nami po śmierci? Z Jezusem za tym progiem jest życie wieczne, które polega na pełnej komunii z Bogiem, na kontemplacji i uczestnictwie w Jego nieskończonej miłości. To, czym teraz żyjemy w nadziei, zobaczymy w rzeczywistości. Św. Augustyn pisał na ten temat: „Kiedy do Ciebie przywrę całą moją istotą, skończy się dla mnie wszelki ból i wszelki trud. Wtedy moje życie będzie naprawdę żywe, całe napelnione Tobą”¹⁶. Co zatem będzie charakteryzować taką pełnię komunii? Bycie szczęśliwym. Szczęście jest powołaniem istoty ludzkiej, celem, który dotyczy każdego.

Ale czym jest szczęście? Jakiego szczęścia oczekujemy i pragniemy? Nie przelotnej radości, ulotnej satysfakcji, która raz osiągnięta, domaga się coraz więcej, w spirali chciwości, w której ludzka dusza nigdy nie jest nasycona, lecz coraz bardziej pusta. Potrzebujemy szczęścia, które jest definitywnie spełnione w tym, co nas spełnia, to znaczy w miłości, abyśmy mogli powiedzieć, już teraz: Jestem kochany, a zatem istnieję; i będę istniał na zawsze w Miłości, która nie zawodzi i od której nic i nikt nigdy nie będzie w stanie mnie oddzielić. Przypomnijmy raz jeszcze słowa Apostoła: „Jestem pewien, że ani śmierć, ani życie, ani aniołowie, ani Zwierzchności, ani rzeczy teraźniejsze, ani przyszłe, ani Moce, ani co wysokie, ani co głębokie, ani jakiegokolwiek inne stworzenie nie zdoła nas odłączyć od miłości Boga, która jest w Chrystusie Jezusie, Panu naszym” (Rz 8, 38-39).

22. Inną rzeczywistością związaną z życiem wiecznym jest sąd Boży, zarówno na końcu naszego życia, jak i na końcu czasów. Sztuka często próbowała to przedstawić – pomyślmy o arcydziele Michała Anioła w Kaplicy Sykstyńskiej – przyjmując teologiczną koncepcję czasu i przekazując widzowi poczucie lęku. Jeśli słuszne jest przygotowanie się z wielką świadomością i powagą na moment, który podsumowuje życie, to jednocześnie musimy zawsze czynić to w wy-

¹⁶ *Wyznania*, X, 28, tłum. Z. Kubiak, Warszawa 1992, s. 312-313.

miarze nadziei, cnoty teologalnej, która podtrzymuje życie i pozwala nam nie popaść w lęk. Sąd Boga, który jest miłością (por. *1 J 4, 8.16*), nie może nie opierać się na miłości, zwłaszcza na tym, czy praktykowaliśmy ją wobec najbardziej potrzebujących, w których Chrystus, sam Sędzia, jest obecny (por. *Mt 25, 31-46*). Idzie zatem o osąd inny niż osąd ludzi i ziemskich sądów; należy go rozumieć jako relację prawdy z Bogiem-miłością i z samym sobą w niezgłębionej tajemnicy Bożego miłosierdzia. Pismo Święte stwierdza w tym względzie: „Nauczyłeś lud swój [...], że sprawiedliwy powinien być dobrym dla ludzi. I wlałeś synom swym wielką nadzieję, że po występkach dajesz nawrócenie. [...] byśmy oczekiwali miłosierdzia, gdy na nas sąd przyjdzie” (*Mdr 12, 19.22*). Jak napisał Benedykt XVI, „W chwili Sądu Ostatecznego doświadczamy i przyjmujemy, że Jego miłość przewyższa całe zło świata i zło w nas. Ból miłości staje się naszym zbawieniem i naszą radością”¹⁷.

Sąd dotyczy więc zbawienia, w które ufamy i które Jezus dla nas wyjednał przez swoją śmierć i zmartwychwstanie. Jego celem jest zatem otwarcie nas na ostateczne spotkanie z Nim. A ponieważ w tym kontekście nie można myśleć, że wyrządzone zło pozostałoby ukryte, musi ono zostać *oczyszczone*, aby umożliwić nam ostateczne przejście do Bożej miłości. Rozumiemy zatem potrzebę modlitwy za tych, którzy zakończyli swoją ziemską wędrówkę, solidarności w modlitewnym wstawiennictwie, które znajduje swoją skuteczność w komunii świętych, we wspólnej więzi, która jednoczy nas w Chrystusie, pierworodnym wobec każdego stworzenia. Tak więc odpust jubileuszowy, na mocy modlitwy, jest przeznaczony w szczególny sposób dla tych, którzy odeszli przed nami, aby mogli otrzymać pełnię miłosierdzia.

23. *Odpust*, istotnie, pozwala nam odkryć, jak nieograniczone jest miłosierdzie Boga. To nie przypadek, że w starożytności termin „miłosierdzie” był używany zamiennie z terminem „odpust”, właśnie dlatego, że ma wyrażać pełnię Bożego przebaczenia, które nie zna granic.

---

¹⁷ Enc. *Spe salvi*, 47.

Sakrament pokuty upewnia nas, że Bóg gładzi nasze grzechy. Słowa Psalmu powracają ze swoim ładunkiem pocieszenia: „On odpuszcza wszystkie twoje winy, On leczy wszystkie twe niemoce. On życie twoje wybawia od zguby, On wieńczy Cię łaską i zmiłowaniem. [...] Miłosierny Pan i łagodny, nieskory do gniewu i bogaty w łaskę. [...] Nie postępuje z nami według naszych grzechów, ani według win naszych nam nie odpłaca. Bo jak wysoko niebo wznosi się nad ziemią, tak trwała jest Jego łaska dla tych, co się Go boją. Jak jest odległy schód od zachodu, tak daleko odsuwa od nas nasze występki” (*Ps* 103, 3-4.8.10-12). Sakramentalne pojednanie jest nie tylko piękną sposobnością duchową, ale stanowi decydujący, istotny i niezbędny krok na drodze wiary każdego człowieka. Tam pozwalamy Panu zniszczyć nasze grzechy, uleczyć nasze serca, podnieść nas i objąć, abyśmy poznali Jego czułe i współczujące oblicze. Nie ma bowiem lepszego sposobu na poznanie Boga niż pozwolenie Mu, by nas pojednał ze sobą (por. *2 Kor* 5, 20), rozkoszując się Jego przebaczeniem. Nie rezygnujemy zatem ze spowiedzi, ale odkryjmy na nowo piękno sakramentu uzdrowienia i radości, piękno przebaczenia grzechów!

Jednakże, jak wiemy z osobistego doświadczenia, grzech „pozostawia ślad”, pociąga za sobą konsekwencje: nie tylko zewnętrzne, jeśli chodzi o następstwa popełnionego zła, ale także wewnętrzne, ponieważ „każdy grzech, nawet powszedni, powoduje ponadto nieuporządkowane przywiązanie do stworzeń, które wymaga oczyszczenia, albo na ziemi, albo po śmierci, w stanie nazywanym czyścem”¹⁸. Tak więc w naszym słabym i skłonny do zła człowieczeństwie trwają „pozostałe skutki grzechu”. Są one usuwane przez odpust, zawsze dzięki łasce Chrystusa, który, jak pisał św. Paweł VI, jest „naszym «odpustem»”¹⁹. Penitencjaria Apostolska wyda przepisy umożliwiające uzyskanie i skuteczne praktykowanie jubileuszowego odpustu.

Takie doświadczenie, pełne przebaczenia, pozwala otworzyć serce i umysł na *przebaczenie*. Przebaczenie nie zmienia przeszłości, nie może zmienić tego, co już się wydarzyło; a mimo to przebaczenie może umożliwić przemianę przyszłości i życie w odmienny sposób,

¹⁸ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1472.

¹⁹ *List apost. Apostolorum limina* (23 maja 1974), II.

bez urazy, rozgoryczenia i zemsty. Przyszłość oświecona przebaczeniem pozwala na odczytanie przeszłości innymi, bardziej pogodnymi oczami, choć wciąż wyżłobionymi łzami.

Podczas ostatniego Nadzwyczajnego Jubileuszu ustanowiłem *Misjonarzy Miłosierdzia*, którzy nadal wypełniają ważną misję. Niech pełnią swoją postugę także podczas nadchodzącego Jubileuszu, przywracając nadzieję i przebacząc za każdym razem, gdy grzesznik zwraca się do nich z otwartym sercem i skruszoną duszą. Niech nadal będą narzędziami pojednania i pomagają patrzeć w przyszłość z nadzieją serca, która pochodzi z miłosierdzia Ojca. Mam nadzieję, że biskupi będą mogli skorzystać z ich cennej postugi, zwłaszcza wysyłając ich do miejsc, w których nadzieja jest poddawana ciężkiej próbie, takich jak więzienia, szpitale i miejsca, w których deptana jest godność osoby, w najtrudniejszych sytuacjach i w kontekstach największej degradacji, aby nikt nie był pozbawiony możliwości otrzymania przebaczenia i pocieszenia Boga.

24. Nadzieja znajduje swoje najwznioślejsze świadectwo w *Matce Bożej*. W Niej widzimy, że nadzieja nie jest łatwownym optymizmem, lecz darem łaski w realizmie życia. Jak każda mama, za każdym razem, gdy patrzyła na swego Syna, myślała o Jego przyszłości i z pewnością w Jej sercu pozostały wyryte te słowa, które Symeon skierował do Niej w świątyni: „Oto Ten przeznaczony jest na upadek i na powstanie wielu w Izraelu, i na znak, któremu sprzeciwić się będą. A Twoją duszę miecz przeniknie” (Łk 2, 34-35). A u stóp krzyża, gdy widziała, jak niewinny Jezus cierpi i umiera, chociaż odczuwała potworny ból, powtórzyła swoje „tak”, nie tracąc nadziei i ufności w Panu. W ten sposób współpracowała dla nas w wypełnianiu tego, co powiedział Jej Syn, zapowiadając, że będzie musiał „wiele cierpieć, że będzie odrzucony przez starszych, arcykapłanów i uczonych w Piśmie; że będzie zabity, ale po trzech dniach zmartwychwstanie” (Mk 8, 31). A w udręce tego bólu, ofiarowanego z miłości, stała się naszą Matką, Matką nadziei. To nie przypadek, że pobożność ludowa stale przyzywa Najświętszą Dziewicę jako *Stella Maris* [tj. *Gwiazdę Morza*], tytuł wyrażający pewną nadzieję, że w burzliwych wydarze-

niach życia Matka Boża przychodzi nam na pomoc, wspiera nas i zaprasza do ufności i do zachowania nadziei.

W tym kontekście chciałbym przypomnieć, że Sanktuarium Matki Bożej z Guadalupe, w Mieście Meksyku, przygotowuje się do obchodów 500. rocznicy pierwszego objawienia Dziewicy w 2031 r. Za pośrednictwem młodego Juana Diego, Matka Boża zaniósła rewolucyjne przesłanie nadziei, które do dziś powtarza wszystkim pielgrzymom i wiernym: „Czyż oto nie ma tu mnie, twojej Matki?”²⁰. Podobne przesłanie jest odcisnięte w sercach wielu sanktuariów maryjnych na całym świecie, będących celem licznych pielgrzymów, którzy powierzają Matce Bożej swoje troski, cierpienia i oczekiwania. Niech w tym Roku Jubileuszowym sanktuaria będą świętymi miejscami gościnności i uprzywilejowanymi przestrzeniami budzenia nadziei. Zachęcam pielgrzymów przybywających do Rzymu, do zatrzymania się na modlitwie w sanktuariach maryjnych Wiecznego Miasta, aby oddać cześć Dziewicy Maryi i przyzywać Jej opieki. Jestem przekonany, że wszyscy, zwłaszcza cierpiący i udręczeni, będą mogli doświadczyć bliskości najczulszej z mam, która nigdy nie opuszcza swoich dzieci, która dla świętego Ludu Bożego jest „znakiem niezachwianej nadziei i pociechy”²¹.

25. Podążając w kierunku Jubileuszu, powróćmy do Pisma Świętego i usłyszmy te słowa skierowane do nas: „My, którzyśmy się uciekli do uchwycenia zaofiarowanej nadziei, trzymajmy się jej jak bezpiecznej i *silnej dla duszy kotwicy*, która przenika poza zastonę, gdzie Jezus poprzednik wszedł za nas” (Hbr 6, 18-20). Jest to mocne wezwanie, aby nigdy nie tracić nadziei, którą otrzymaliśmy, aby trzymać się jej, znajdując schronienie w Bogu.

Obraz kotwicy jest sugestywny, aby zrozumieć stabilność i bezpieczeństwo, jakie mamy pośród wzburzonych wód życia, jeśli polegamy na Panu Jezusie. Burze nigdy nie mogą zwyciężyć, ponieważ jesteśmy zakotwiczeni w nadziei łaski, która jest w stanie uczynić nas żyjącymi w Chrystusie, przewyciężając grzech, lęk i śmierć. Ta nadzieja, znacznie większa niż satysfakcje każdego dnia i poprawa wa-

²⁰ Nican Mopohua, 119.

²¹ Sobór Wat. II, *Konst. dogmat. Lumen gentium o Kościele*, 68.

runków życia, przenosi nas ponad próby i zachęca, byśmy szli, nie tracąc z oczu wielkości celu, do którego jesteście powołani – Nieba.

Zbliżający się Jubileusz będzie zatem Rokiem Świętym, charakteryzującym się nadzieją, która nie gaśnie, nadzieją w Bogu. Oby pomógł nam odkryć na nowo niezbędną ufność, zarówno w Kościele, jak i w społeczeństwie, w relacjach międzyludzkich, w stosunkach międzynarodowych, w promowaniu godności każdej osoby i w szacunku dla stworzenia. Niech świadectwo wiary będzie w świecie zaczynem prawdziwej nadziei, głoszeniem nowych niebios i nowej ziemi (por. 2 P 3, 13), gdzie możemy mieszkać w sprawiedliwości i zgodzie między narodami, dążąc do wypełnienia obietnicy Pana.

Pozwólmy, by od teraz pociągnęła nas nadzieja i pozwólmy, by przez nas stała się zaraźliwa dla tych, którzy jej pragną. Niech nasze życie mówi im: „Ufaj Panu, bądź mężny, niech się tve serce umocni, ufaj Panu!” (Ps 27, 14). Niech moc nadziei wypełnia naszą teraźniejszość, w ufnym oczekiwaniu na powrót Pana Jezusa Chrystusa, któremu niech będzie cześć i chwała teraz i na przyszłe wieki.

W Rzymie, u Świętego Jana na Lateranie, dnia 9 maja 2024, w uroczystość Wniebowstąpienia Pana naszego Jezusa Chrystusa, w dwunastym roku mego Pontyfikatu.

Franciszek

2. DEKRET O UZYSKANIU ODPUSTU PODCZAS ZWYCZAJNEGO JUBILEUSZU ROKU 2025 OGŁOSZONEGO PRZEZ JEGO ŚWIĘTOBLIWOŚĆ PAPIEŻA FRANCISZKA

„Teraz nadszedł czas nowego Jubileuszu, w którym Drzwi Święte zostaną ponownie otwarte, aby dać żywe doświadczenie Bożej miłości” (*Spes non confundit*, 6). W bulli ogłaszającej Zwyczajny Jubileusz roku 2025 Ojciec Święty w obecnym historycznym momencie, w którym „ludzkość niepomna na dramaty przeszłości, poddawana jest nowej i trudnej próbie, w której wiele ludów jest uciskanych przez brutalność przemocy” (*Spes non confundit*, 8), wzywa wszystkich chrześcijan, aby

stali się pielgrzymami nadziei. Jest to cnota, którą należy odkryć na nowo w znakach czasu, które, obejmując „tęsknotę ludzkiego serca, potrzebującego zbawczej obecności Boga, domagają się, by zostały przekształcone w znaki nadziei” (*Spes non confundit*, 7), które należy czerpać przede wszystkim z łaski Bożej i pełni Jego miłosierdzia.

Już w bulli ogłaszającej Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia w 2015 r. papież Franciszek podkreślił, że w tym kontekście odpust nabiera „szczególnego znaczenia” (*Misericordiae vultus*, 22), gdyż miłosierdzie Boże „staje się odpustem Ojca, który poprzez Kościół – Oblubienicę Chrystusa – dociera do grzesznika, któremu udzielił już przebaczenia, i uwalnia go od wszelkich pozostałości skutków grzechu” (tamże). Podobnie i dzisiaj Ojciec Święty oświadcza, że dar odpustu „pozwala nam odkryć, jak nieograniczone jest miłosierdzie Boga. To nie przypadek, że w starożytności termin „miłosierdzie” był używany zamiennie z terminem „odpust”, właśnie dlatego, że ma wyrażać pełnię Bożego przebaczenia, które nie zna granic” (*Spes non confundit*, 23). Odpust jest więc łaską jubileuszową.

Dlatego też z okazji Zwyczajnego Jubileuszu roku 2025, z woli Papieża, ten „Trybunał Miłosierdzia”, do którego należy rozporządzenie wszystkim, co dotyczy udzielania i korzystania z odpustu, zamierza zachęcić dusze wiernych do karmienia się pragnieniem uzyskania odpustu jako daru łaski, właściwego i unikalnego dla każdego Roku Świętego, i ustanawia następujące wymogi, aby wierni mogli skorzystać z „przepisów umożliwiających uzyskanie i skuteczne praktykowanie jubileuszowego odpustu” (*Spes non confundit*, 23).

Podczas Zwyczajnego Jubileuszu roku 2025 pozostaje w mocy każdy inny udzielony odpust. Wszyscy wierni naprawdę pokutujący, wykluczający wszelkie przywiązanie do jakiegokolwiek grzechu (por. *Enchiridion Indulgentiarum*, wyd. IV, norm. 20, § 1) i poruszeni duchem miłosierdzia, którzy w Roku Świętym oczyścili się poprzez sakrament pokuty i pokrzepili się Komunią Świętą, będą modlić się zgodnie z intencjami Papieża, ze skarbca Kościoła będą mogli uzyskać odpust zupełny, odpuszczenie i darowanie swoich grzechów, który będzie można także zyskać dla dusz czyścących, dokonując jednego z wymienionych niżej dzieł:

I. O świętych pielgrzymkach

Wierni, pielgrzymi nadziei, będą mogli uzyskać odpust jubileuszowy udzielony przez Ojca Świętego, jeśli odbędą pobożną pielgrzymkę:

- w kierunku dowolnego świętego miejsca jubileuszowego: tam pobożnie uczestniczyć we Mszy Świętej (o ile przepisy liturgiczne na to pozwalają, będzie można przede wszystkim korzystać z formularza Mszy właściwej Jubileuszowi bądź Mszy w różnych potrzebach: o pojednanie, o odpuszczenie grzechów, o uproszenie miłości i o zachowanie pokoju i sprawiedliwości); we Mszy przy udzieleniu sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego lub w Sakramencie Namaszczenia Chorych; nabożeństwie Słowa Bożego; Liturgii Godzin (godzina czytań, jutrznia, nieszpory); Drodze Krzyżowej; różańcu; recytacji hymnu Akatysty; nabożeństwie pokutnym, zakończonym indywidualną spowiedzią penitentów, zgodnie z aktem pokutnym (forma II);
- w Rzymie: do co najmniej jednej z czterech Papieskich Bazylik Większych: św. Piotra na Watykanie, Najświętszego Zbawiciela na Lateranie, Matki Bożej Większej, św. Pawła za Murami;
- w Ziemi Świętej: do co najmniej jednej z trzech bazylik: Grobu Świętego w Jerozolimie, Narodzenia Pańskiego w Betlejem, Zwiastowania Pańskiego w Nazarecie;
- w innych okręgach kościelnych: do kościoła katedralnego lub innych kościołów i miejsc świętych wyznaczonych przez ordynariusza miejsca. Biskupi uwzględnią potrzeby wiernych i samą możliwość zachowania nienaruszonego znaczenia pielgrzymki, z całą jej mocną symboliką, zdolną ukazać nagłą potrzebę nawrócenia i pojednania;

II. W pobożnym nawiedzeniu miejsc świętych

Wierni będą mogli uzyskać podobnie odpust jubileuszowy, jeśli indywidualnie lub w grupie, pobożnie nawiedzą dowolne miejsce jubileuszowe i tam przez odpowiedni czas odprawiają adorację eucharystyczną i rozmyślanie, kończąc modlitwą „Ojcze nasz”, Wyznaniem

wiary w jakiegokolwiek dopuszczonyj formie i modlitwą do Maryi, Matki Bożej, aby w tym Roku Świętym wszyscy „mogli doświadczyć bliskości najczulszej z mam, która nigdy nie opuszcza swoich dzieci” (*Spes non confundit*, 24).

Z okazji Roku Jubileuszowego, oprócz wyżej wymienionych znamiennych miejsc pielgrzymkowych, będzie można nawiedzić także inne miejsca święte, na tych samych warunkach:

- w Rzymie: Bazylika Świętego Krzyża z Jerozolimy, Bazylika św. Wawrzyńca za Murami, Bazylika św. Sebastiana za Murami (zdecydowanie zaleca się pobożne nawiedzenie zwane „Pielgrzymką do Siedmiu Kościołów”, tak szczególną drogą bliską sercu św. Filipa Nereusza), Sanktuarium Bożego Miłosierdzia – Kościół Santo Spirito in Sassia, Kościół św. Pawła przy Trzech Źródłach – miejsce męczeństwa Apostoła, Katakumby chrześcijańskie; kościoły trasy jubileuszowej Iter Europaeum oraz kościoły poświęcone Patronom Europy i Doktorom Kościoła (Bazylika Santa Maria sopra Minerva, Kościół Santa Brigida przy Campo de’ Fiori, Kościół Matki Bożej Zwycięskiej, Kościół Trinità dei Monti, Bazylika św. Cecylii na Zatybrzu, Bazylika św. Augustyna na Polu Marsowym);
- w innych miejscach na świecie: dwie papieskie bazyliki mniejsze w Asyżu: św. Franciszka i Najświętszej Marii Panny od Aniołów; papieskie bazyliki: Santa Casa w Loreto, Matki Bożej Różańcowej w Pompejach, św. Antoniego w Padwie; każda bazylika mniejsza, katedra, kościół konkatedralny, sanktuarium maryjne oraz dla dobra wiernych każda wyróżniająca się kolegiata lub sanktuarium wyznaczone przez każdego biskupa diecezjalnego lub eparchialnego, a także sanktuaria krajowe lub międzynarodowe, „święte miejsca gościnności i uprzywilejowane przestrzenie budzenia nadziei” (*Spes non confundit*, 24), wskazane przez Konferencje Episkopatów.

Wierni prawdziwie skruszeni, którzy nie będą mogli uczestniczyć w uroczystych celebracjach, pielgrzymkach i pobożnym nawiedzeniu, z ważnych powodów (przede wszystkim siostry i mnisi klauzury, osoby starsze, chorzy, osadzeni w więzieniach, a także ci, którzy w szpitalu lub w innych miejscach opieki, stale posługują chorym),

uzyskają odpust jubileuszowy na tych samych warunkach, jeżeli zjednoczeni duchowo z wiernymi obecnymi, zwłaszcza w momentach, w których słowa Ojca Świętego lub biskupów diecezjalnych są przekazywane za pośrednictwem środków komunikacji medialnej, w swoim domu lub tam, gdzie powstrzymuje ich przeszkoda (np. w kaplicy klasztornej, w szpitalu, w domu opieki, w więzieniu...), odmówią „Ojcie nasz”, Wyznanie wiary w jakiegokolwiek dopuszczonej formie i inne modlitwy zgodne z intencjami Roku Świętego, ofiarowując swoje cierpienia lub życiowe trudności;

III. W dziełach miłosierdzia i pokuty

Ponadto wierni będą mogli uzyskać odpust jubileuszowy, jeśli w duchu pobożności będą uczestniczyć w misjach ludowych, rekolekcjach lub spotkaniach formacyjnych poświęconych tekstom Soboru Watykańskiego II i Katechizmu Kościoła Katolickiego, które odbędą się w kościele lub innym odpowiednim miejscu, według zamysłu Ojca Świętego.

Pomimo zasady, że dziennie można uzyskać tylko jeden odpust zupełny (por. *Enchiridion Indulgentiarum*, wyd. IV, norm. 18, § 1), wierni otrzymają akt miłosierdzia na rzecz dusz czyśćcowych, jeśli prawowicie przystąpią po raz drugi tego samego dnia do sakramentu Komunii, będą mogli uzyskać dwukrotnie odpust zupełny tego samego dnia, obowiązujący jedynie za zmarłych (czyli w ramach celebracji eucharystycznej; por. kan. 917 i Papieska Komisja ds. Autentycznej Interpretacji KPK, Responsa ad dubia, 1, 11 lipca 1984). Przez tę podwójną ofiarę dokonuje się godny pochwały przejaw miłości nadprzyrodzonej, gdyż więź, która łączy wiernych pielgrzymujących jeszcze na ziemi z mistycznym Ciałem Chrystusa, wraz z tymi, którzy już zakończyli swą drogę, ze względu na fakt, że „odpust jubileuszowy, na mocy modlitwy, jest przeznaczony w szczególny sposób dla tych, którzy odeszli przed nami, aby mogli otrzymać pełnię miłosierdzia” (*Spes non confundit*, 22).

W szczególny właśnie sposób „w Roku Jubileuszowym będziemy wezwani do bycia namacalnymi znakami nadziei dla wielu braci i sióstr żyjących w trudnych warunkach” (*Spes non confundit*, 10).

Odpust jest zatem również przypisany do dzieł miłosierdzia i pokuty, które świadczą o podjętym nawróceniu. Wierni podążając za przykładem i poleceniem Chrystusa, będą zachęceni do częstszego podejmowania dzieł miłości i miłosierdzia, głównie na rzecz służby braciom obciążonym różnymi potrzebami. Dokładniej odkryjmy na nowo „uczynki miłosierdzia względem ciała: głodnych nakarmić, spragnionych napoić, nagich przyodziać, przybyszów w dom przyjąć, chorych nawiedzać, więźniów pocieszać, umarłych pogrzebać.” (*Misericordiae vultus*, 15) i odkryjmy na nowo również „uczynki miłosierdzia względem ducha: wątpiącym dobrze radzić, nieumiejętnych pouczać, grzeszących upominać, strapiionych pocieszać, urazy chętnie darować, przykrych cierpliwie znosić, modlić się za żywych i umarłych” (tamże).

Podobnie wierni będą mogli uzyskać odpust jubileuszowy, jeśli udadzą się w celu odwiedzenia i poświęcenia właściwego czasu braciom znajdującym się w potrzebie lub w trudnej sytuacji (chorym, więźniom, samotnym osobom starszym, niepełnosprawnym...), pielgrzymując niejako do obecnego w nich Chrystusa (por. *Mt* 25, 34-36) i wypełniając zwykłe warunki duchowe, sakramentalne i modlitewne. Wierni bez wątpienia będą mogli te odwiedziny powtarzać w ciągu Roku Świętego, uzyskując za każdym razem odpust zupełny, nawet każdego dnia.

Jubileuszowy odpust zupełny można osiągnąć także przez działania wyrażające w sposób konkretny i bezinteresowny ducha pokuty, który jest jakby duszą Jubileuszu, odkrywając na nowo w szczególności pokutną wartość piątku: powstrzymanie się w duchu pokuty przynajmniej przez jeden dzień od błahych rozrywek (realnych, ale także wirtualnych, spowodowanych na przykład przez media i sieci społecznościowe) oraz od zbędnej konsumpcji (na przykład praktyka postu lub wstrzemięźliwości zgodna z ogólnymi normami Kościoła i szczególnymi zaleceniami biskupów), połączona z przekazaniem odpowiedniej sumy pieniędzy ubogim; wspieranie dzieł o charakterze religijnym lub socjalnym, zwłaszcza na rzecz obrony i ochrony życia na wszystkich jego etapach oraz samej jakości życia, opuszczonych dzieci, młodzieży zmagającej się z trudnościami, starców potrzebujących opieki

lub samotnych, migrantów z różnych krajów, „którzy opuszczają swoją ziemię w poszukiwaniu lepszego życia dla siebie i swoich rodzin” (*Spes non confundit*, 13); poświęcanie znacznej części wolnego czasu na działalność na rzecz wolontariatu, która służy interesowi społeczności, lub inne podobne formy osobistego zaangażowania.

Wszyscy biskupi diecezjalni lub eparchialni i ci, którzy prawnie są z nimi zrównani, w najważniejszym dniu tego okresu jubileuszowego, przy okazji głównych uroczystości w katedrze i w poszczególnych kościołach jubileuszowych, będą mogli udzielić papieskiego błogosławieństwa z dołączonym odpustem zupełnym, który mogą otrzymać wszyscy wierni, którzy otrzymają to błogosławieństwo pod zwykłymi warunkami.

W celu duszpasterskiego ułatwienia dostępu do sakramentu pokuty i osiągnięcia Bożego przebaczenia poprzez władzę kluczy, ordynariusze miejsca proszeni są o udzielenie kanonikom i kapłanom, którzy w katedrach i kościołach wyznaczonych na Rok Święty, będą mogli wysłuchać spowiedzi wiernych, uprawnień jedynie do forum wewnętrznego, o czym dla wiernych Kościołów Wschodnich stanowi kan. 728, § 2 KKKW, a w przypadku ewentualnego zastrzeżenia dla określonej władzy – kan. 727, z wyłączeniem, jak jest oczywiste, przypadków o których mowa w kan. 728, § 1; natomiast dla wiernych Kościoła łacińskiego uprawnień o których mowa w kan. 508, § 1 KPK.

W związku z tym Penitencjaria wzywa wszystkich księży, aby z hojną dyspozycyjnością i poświęceniem siebie zapewnili jak najszerszą możliwość uzyskania przez wiernych środków zbawienia; ustalali i publikowali terminy spowiedzi, w porozumieniu z proboszczami lub rektorami sąsiednich kościołów; znajdowali się w konfesjonale; planując stałe i częste celebracje pokutne, zapewniając jednocześnie jak najszerszą dostępność księży, którzy po osiągnięciu wymaganego wieku, nie pełnią określonych funkcji duszpasterskich. W zależności od możliwości pamiętajmy także, zgodnie z *Motu proprio Misericordia Dei*, o duszpasterskiej możliwości słuchania spowiedzi także podczas celebracji Mszy Świętej.

W celu ułatwienia zadań spowiednikom, Penitencjaria Apostolska, z upoważnienia Ojca Świętego, stanowi, że kapłani, którzy towarzy-

szą lub przyłączają się do pielgrzymek jubileuszowych poza własną diecezją, mogą korzystać z tych samych uprawnień, jakie zostały im powierzone w ich własnej diecezji przez prawowity organ. Specjalne uprawnienia zostaną wówczas przyznane przez tę Penitencjarę Apostolską penitencjarzom rzymskich Bazylik Papieskich, kanonikom penitencjarzom lub penitencjarzom diecezjalnym utworzonym w poszczególnych okręgach kościelnych.

Spowiednicy, po uprzednim pouczeniu z miłością wiernych o powadze grzechów, do których należą te z dołączonym zastrzeżeniem lub cenzurą, wyznaczą z duszpasterską miłością odpowiednie pokuty sakramentalne, aby w miarę możliwości doprowadzić ich do trwałej pokuty i w zależności od charakteru spraw, zaprosić ich do naprawienia skandali i szkód.

Penitencjaria na koniec gorąco zachęca Biskupów, jako posiadaczy potrójnego munus nauczania, rządzenia i uświęcania, aby zadbali o jasne wyjaśnienie proponowanych tutaj przepisów i zasad dotyczących uświęcania wiernych, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych warunków, kultury i tradycji. Katecheza dostosowana do specyfiki społeczno-kulturowej każdego narodu będzie w stanie zaproponować sposób skutecznego głoszenia Ewangelii i całokształtu orędzia chrześcijańskiego, zakorzeniając głębiej w sercach pragnienie tego wyjątkowego daru, uzyskanego za pośrednictwem Kościoła.

Niniejszy Dekret obowiązuje przez cały Jubileusz Zwyczajny roku 2025, niezależnie od wszelkich postanowień stanowiących inaczej.

*W Rzymie, w siedzibie Penitencjarii Apostolskiej, 13 maja 2024 roku,
we wspomnienie Matki Bożej z Fatimy.*

Kard. Angelo De Donatis
Penitencjariusz Większy

Bp Krzysztof Nykiel
Regens

II. MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach

Na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750 i 854) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. z 2020 r. poz. 983) w § 2:

1) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przedszkole i szkoła organizują naukę religii w grupie obejmującej wychowanków danego oddziału albo uczniów danego oddziału lub danej klasy, jeżeli na naukę religii w danym oddziale lub danej klasie zgłosi się nie mniej niż siedmiu wychowanków tego oddziału albo uczniów tego oddziału lub tej klasy.”;

2) po ust. 1 dodaje się ust. 1a–1e w brzmieniu:

„1a. W przypadku gdy na naukę religii zgłosi się mniej niż siedmiu wychowanków danego oddziału albo uczniów danego oddziału lub danej klasy przedszkole i szkoła organizują naukę religii dla wychowanków tego oddziału albo uczniów tego oddziału lub tej klasy w grupie międzyoddziałowej lub grupie międzyklasowej.

1b. Przedszkole i szkoła mogą organizować naukę religii również w grupie międzyoddziałowej lub międzyklasowej obejmującej:

1) wychowanków oddziałów albo uczniów oddziałów lub klas, w których na naukę religii zgłosiło się nie mniej niż siedmiu wychowanków albo uczniów w poszczególnych oddziałach lub klasach, lub

2) wychowanków oddziałów albo uczniów oddziałów lub klas, w których na naukę religii zgłosiło się nie mniej niż siedmiu wychowanków albo uczniów w poszczególnych oddziałach lub klasach, oraz wychowanków oddziałów albo uczniów oddziałów lub klas, w któ-

rych na naukę religii zgłosiło się mniej niż siedmiu wychowanków albo uczniów w poszczególnych oddziałach lub klasach.

1c. W szkole podstawowej grupa międzyklasowa, o której mowa w ust. 1a i 1b, może obejmować uczniów klas I–III albo IV–VI, albo VII i VIII.

1d. Liczba wychowanków w grupie międzyoddziałowej w przedszkolu, o której mowa w ust. 1a i 1b, nie może przekraczać 25. Liczba uczniów w grupie międzyoddziałowej lub międzyklasowej w szkole, o których mowa w ust. 1a i 1b, nie może przekraczać 28, a w przypadku grupy międzyoddziałowej lub międzyklasowej obejmującej uczniów klas I–III szkoły podstawowej – 25.

1e. Liczba wychowanków w grupie międzyoddziałowej albo uczniów w grupie międzyoddziałowej lub międzyklasowej, o których mowa w ust. 1a i 1b, obejmujących wychowanków albo uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie może przekraczać odpowiednio:

- 1) maksymalnej liczby dzieci i uczniów, w tym maksymalnej liczby dzieci i uczniów niepełnosprawnych, w oddziale przedszkola integracyjnego, oddziale integracyjnym w przedszkolu ogólnodostępnym, oddziale szkoły integracyjnej i oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej,
- 2) maksymalnej liczby dzieci niepełnosprawnych w oddziale przedszkola specjalnego i oddziale specjalnym w przedszkolu ogólnodostępnym,
- 3) maksymalnej liczby uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, w oddziale szkoły specjalnej i oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej – określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 111 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 i 854).“.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 września 2024 r.

Barbara Nowacka
Minister Edukacji

III. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI

1. Komunikat przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski abp. Tadeusza Wojdy SAC dotyczący wdrażania standardów ochrony małoletnich w Kościele w Polsce z 9 sierpnia 2024 roku.

W lipcu 2023 roku została przyjęta nowelizacja kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz innych ustaw dotyczących ochrony dzieci, czyli tzw. „Ustawa Kamilka”. Rezultatem tej ustawy jest m.in. Krajowy Plan Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich oraz wynikające z niego różnorodne działania, które w sposób usystematyzowany i wielowymiarowy mają dbać o dobro oraz bezpieczeństwo dzieci. Jednym z nich jest obowiązek wprowadzania standardów ochrony dla wszystkich placówek, gdzie przebywają lub mogą przebywać dzieci. Dotyczy to podmiotów prowadzących działalność oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, religijną, artystyczną, medyczną, sportową, turystyczną, itp. Standardy to zbiór zasad, które stawiają ochronę dziecka w centrum działań i wartości każdej instytucji, a tym samym pomagają tworzyć bezpieczne, wolne od przemocy i przyjazne dzieciom środowisko.

Kościół przyjął tę ustawę z dużą otwartością. Podejmuje ona bowiem temat ochrony dzieci w sposób szeroki i całościowy, jako program ogólnospołeczny, który dotyczy wszystkich przestrzeni przebywania dzieci oraz osób, które z nimi pracują. Wspomniana troska jest zgodna z duchem Ewangelii, w której Jezus wielokrotnie mówił, że dobro tych najmniejszych i bezbronnych musi być uznane za pierwsze.

Jako wspólnota Kościoła, w którym gromadzą się dzieci, pragniemy podjąć to wyzwanie i wdrożyć w naszych parafiach, prowadzonych dziełach oraz instytucjach kościelnych obowiązujące prawem normy. Standardy ochrony są więc już przyjęte i stopniowo wdrażane. Regulacje te określają sposób rozumienia i planowania pracy duszpasterskiej, dobór i szkolenie pracowników, a także jasno określają kodeks właściwych zachowań, procedury podejmowania interwencji, wybór osób odpowiedzialnych za funkcjonowanie stan-

dardów, w duchu troski o osoby skrzywdzone oraz wszystkie inne wymagane procedury.

Podjęliśmy też serię szkoleń, w których uczestniczyły zarówno osoby duchowne jak i świeckie posługujące w parafiach oraz odpowiedzialne za różne jednostki kościelne. Planowane są też działania edukacyjne i prewencyjne, w celu rozpowszechnienia wiedzy dotyczącej ochrony dzieci i jej właściwego zastosowania.

W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować wszystkim osobom zaangażowanym zarówno w przygotowanie samych standardów, jak i przeprowadzenie niezbędnych szkoleń.

Wspomniane standardy, zgodnie z wymaganiami ustawy, będą podane do publicznej wiadomości w każdej jednostce kościelnej. Zachęcamy wszystkich do zapoznania się z nimi, aby w ten sposób pogłębiać naszą wspólnotową świadomość na temat ochrony małoletnich, co będzie pomocne w budowaniu świata bezpiecznego dla dzieci.

Wprowadzanie standardów ochrony małoletnich w naszych parafiach i instytucjach oraz dziełach prowadzonych przez Kościół stanowi nie tylko realizację obowiązku prawnego, ale jest również pozytywnym i jasnym komunikatem, że w codziennej posłudze duszpasterskiej Kościoła realizowane są ewangeliczne wartości. W praktyce oznaczają one pełną wrażliwości służbę i troskę o dobro każdego człowieka, a zwłaszcza dzieci i osób bezbronnych. Wprowadzając te standardy, Kościół włącza się w działania społeczne służące tworzeniu środowisk bezpiecznych i wolnych od wszelkich form przemocy.

abp Tadeusz Wojda SAC
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

2. Oświadczenie Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w związku z publikacją Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.

Komisja Wychowania Katolickiego KEP wyraża sprzeciw wobec ogłoszenia Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii. Proponowane zmiany dotyczące łączenia klas są krzywdzące czy wręcz dyskryminujące. Naruszają one prawo oświatowe i zasady pedagogiczne. Wprowadzają poważne problemy w zakresie realizacji programu lekcji religii. Bardzo smuci fakt, że zmiany zostały wprowadzone bez wymaganego przez prawo porozumienia ze stroną kościelną. Ministerstwo Edukacji Narodowej nie uwzględniło opinii i postulatów przedstawianych w spotkaniach przez Kościoły i związki wyznaniowe.

Komisja Wychowania Katolickiego wciąż przypomina, że nauczanie religii katolickiej i innych wyznań wspiera wychowawczą rolę szkoły. Stanowi integralną część wychowania człowieka, służy jego rozwojowi moralnemu i społecznemu, ma duże znaczenie dla poznawania własnej historii i kultury. Zachęcamy wszystkich wiernych, aby na różne sposoby podejmować działania ukazujące tę wielką wartość lekcji religii w szkole. Szczególnie prosimy katolickich rodziców, aby odważnie zabierali głos w tej sprawie. Dziękujemy mediom katolickim, ruchom i wspólnotom religijnym za podejmowanie działań w obronie lekcji religii. Prosimy wszystkich o włączenie się w akcję na rzecz obrony lekcji religii w szkole „TAK dla religii w szkole” podjętą przez cztery tygodniki katolickie: Niedzielę, Gościa Niedzielnego, Idziemy i Przewodnik Katolicki.

Bp Wojciech Osiał

Przewodniczący

Komisji Wychowania Katolickiego KEP

IV. DIECEZJA TORUŃSKA

1. Biskup Wiesław Śmigiel, Biskup Toruński, z dniem 24 kwietnia 2024 r. ustanowił na okres pięciu lat Diecezjalną Radę Katechetyczną wybraną zgodnie ze Statutem Rady.

Członkowie z urzędu:

Wydział Katechetyczny KDT

1. ks. dr Mariusz Wojnowski
2. Beata Girzyńska

Doradcy metodyczni

3. Danuta Włoczewska
4. Gabriela Rumińska
5. Dorota Thom

Diecezjalni wizytatorzy katechetyczni

6. dr hab. Beata Bilicka
7. ks. kan. dr Marian Wróblewski
8. ks. kan. dr Andrzej Kowalski

Dekanalni wizytatorzy katechetyczni

9. Dekanat Bierzgotowo	ks. kan. Wojciech Murawski
10. Dekanat Brodnica	ks. Damian Kuna
11. Dekanat Chełmno	ks. kan. Jacek Wyrowinski
12. Dekanat Chełmża	ks. Marcin Nowicki
13. Dekanat Działdowo	ks. Krzysztof Fidorowicz
14. Dekanat Golub	ks. Paweł Kubasik
15. Dekanat Górzno	ks. Marian Kowalski
16. Dekanat Grudziądz I	ks. Michał Dąbkowski
17. Dekanat Grudziądz II	ks. kan. Krzysztof Dębiec
18. Dekanat Jabłonowo	ks. Sławomir Sobierajski
19. Dekanat Kowalewo	ks. Karol Schmidt
20. Dekanat Kurzętnik	ks. Maciej Górka
21. Dekanat Lidzbark	ks. Bogdan Kołodziejczyk
22. Dekanat Lubawa	ks. Michał Napierała

23. Dekanat Łasin	ks. kan. Wojciech Kalwig
24. Dekanat Nowe Miasto Lub.	ks. Wojciech Osicki
25. Dekanat Radzyń	ks. kan. Marek Wysiecki
26. Dekanat Rybno	ks. Sławomir Skonieczka
27. Dekanat Toruń IV	ks. Leszek Stefański
28. Dekanat Unistaw	ks. Mariusz Malinowski
29. Dekanat Wąbrzeźno	ks. Wojciech Jonik

Członkowie z wyboru:

30. Dekanat Bierzgłowo	Małgorzata Waczyńska
31. Dekanat Brodnica	Dorota Lisowska
32. Dekanat Chełmno	Jarostaw Bolt
33. Dekanat Chełmża	Anna Zatorska
34. Dekanat Działdowo	Piotr Przybyszewski
35. Dekanat Górzno	Ewelina Michalska
36. Dekanat Grudziądz I	Renata Stróżyk
37. Dekanat Grudziądz II	Iwona Szymańska
38. Dekanat Jabłonowo	Barbara Kopaczewska
39. Dekanat Kowalewo	Mirostawa Rogowska
40. Dekanat Kurzętnik	Hanna Stec-Zbonikowska
41. Dekanat Lidzbark	Ewa Kocharńska
42. Dekanat Lubawa	Łukasz Szauer
43. Dekanat Łasin	Iwona Zyskowska
44. Dekanat Nowe Miasto Lub.	Grzegorz Deredas
45. Dekanat Radzyń	Zbigniew Buchalski
46. Dekanat Rybno	Grzegorz Sobociński
47. Dekanat Toruń I	Tomasz Skowroński
48. Dekanat Toruń II	Maria Trzeciak
49. Dekanat Toruń III	Andrzej Lech
50. Dekanat Toruń IV	Aleksandra Galewska
51. Dekanat Unistaw	Małgorzata Rembeza
52. Dekanat Wąbrzeźno	Agnieszka Śmigielska

Członkowie z nominacji

53. Aleksandra Wiśniewska	przedstawiciel szkół specjalnych

V. KOMUNIKATY WYDZIAŁU KATECHETYCZNEGO

1. Zgodnie z *Ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. 2023 poz 1606) zwaną potocznie „Ustawą Kamilka” przed pierwszym zatrudnieniem jako katecheta w Diecezji Toruńskiej jest **obowiązek przedłożenia informacji z Krajowego Rejestru Karnego** w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 172 oraz z 2022 r. poz. 2600), lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego (art. 21.3).

Ponadto trzeba **wypełnić oświadczenie o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym**, a w przypadku zamieszkiwania w ciągu ostatnich 20 lat poza Polską, informację z rejestru karnego tych państw.

Aktualna lista wymaganych dokumentów przy pierwszym zatrudnieniu:

- kopia dyplomu magisterskiego ukończenia studiów teologicznych lub dyplom ukończenia studiów magisterskich innych niż teologia i świadectwo ukończenia studiów podyplomowych z teologii
- kopia zaświadczenia o aktualnym awansie zawodowym nauczyciela
- świadectwo moralności z parafii zamieszkania (przy związku małżeńskim proszę zaznaczyć, że małżeństwo jest sakramentalne)
- zaświadczenie z Krajowego Rejestru Karnego
- oświadczenie o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym *
- prośbę Księdza Proboszcza o skierowanie do szkoły *
- wypełnione dane personalne katechety *

- podpisana klauzula informacyjna (RODO) *
- jedna fotografia

* formularze są dostępne na stronie Wydziału Katechetycznego

W przypadku niedostarczenia tych dokumentów nie będzie wystawione skierowanie do nauczania religii w szkole.

2. Wydział Katechetyczny otrzymał scenariusze katechez dla dzieci i młodzieży z elementami prewencji wykorzystania seksualnego – „Bezpieczni”, powstających przy współpracy Komisji Wychowania Katolickiego i Fundacji Świętego Józefa. Można je odbierać w Wydziale (bezpłatnie).

3. W Diecezji Toruńskiej do nauczania religii obowiązują podręczniki z wydawnictw: *Jedność*, *Święty Wojciech*, *Gaudium* i *WAM*. Są one zgodne z obowiązującą *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z 2018 roku*.

4. Zgodnie z rozporządzeniem MEN z dnia 19 sierpnia 2019 r. w sprawie kryteriów i trybu dokonywania oceny pracy nauczyciela, trybu postępowania odwoławczego oraz składu i sposobu powoływania zespołu oceniającego (Dz. U. 2018 r. poz. 967 i 2245 oraz 2019 r. poz. 730 i 1287; art. 6a ust. 12 Karty Nauczyciela) dyrekcja szkoły kieruje pismo do Wydziału Katechetycznego z prośbą o ocenę merytoryczną nauczyciela religii. Aby uzyskać ocenę, katecheta składa sprawozdanie (wzór dostępny na stronie Wydziału Katechetycznego), które należy przesać (drogą pocztową lub elektroniczną) do Wydziału Katechetycznego najpóźniej dwa miesiące przed planowaną oceną.

5. Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski zwraca się z prośbą o wypełnienie „Sprawozdania katechetycznego – rok szkolny 2024/2025”. Każda parafia wypełnia osobno ten formularz poprzez portal e-kuria.pl. Należy zatem dostarczyć księdzu

proboszczowi potrzebne informacje (liczba placówek publicznych i niepublicznych, frekwencja na lekcjach religii oraz podręczniki używane w przedszkolu i szkole) i pomóc w jego wypełnieniu. **Sprawozdanie należy wypełnić do 27 września.**

6. Indeksy dla przygotowujących się do przyjęcia sakramentu bierzmowania można zamawiać lub kupić w Wydziale Katechetycznym i Duszpasterskim.

7. Zaświadczenia o ukończeniu przygotowania bliższego do małżeństwa i życia w rodzinie dla absolwentów szkół ponadpodstawowych, którzy uczestniczyli w lekcjach religii można pobrać ze strony internetowej Wydziału Katechetycznego (zakładka *formularze katecheta*).

VI. KALENDARIUM 2024/2025

1. Rekolekcje dla katechetów:

- 25–27 października 2024 r. – Bursa Caritas w Grudziądzu
- 12–14 grudnia 2024 r., 24–26 kwietnia 2025 r. – Zamek Bierzgłowski
- 4–6 października, 15–17 listopada 2024 r. – Hartowiec

„Katecheci świeccy mają obowiązek uczestniczyć raz w roku w rekolekcjach formacyjnych, a przynajmniej raz na dwa lata powinni brać udział w rekolekcjach dla katechetów, organizowanych przez Wydział Katechetyczny” (*Instrukcja o zadaniach wobec katechizacji*, pkt 32, I Synod Diecezji Toruńskiej).

2. Wizytacje katechetyczne:

- jesień, zima – dekanaty toruńskie
- wiosna – dekanat brodnicki, golubski
- w ciągu całego roku szkolnego – nowo zatrudnieni katecheci

Wizytowani katecheci (świeccy, zakonni i duchowni) wypełniają i przekazują dekanalnemu wizytatorowi lub przesyłają do Wydziału Katechetycznego dwa uzupełnione formularze: *Sprawozdanie katechetyczne na rok szkolny 2024/2025*.

3. Dni skupienia:

Każdy katecheta ma obowiązek uczestniczenia w okresie Adwentu w dniu skupienia w dekanacie, w którym pracuje. Jego organizatorem jest dekanalny wizytator katechetyczny. W Wielkim Poście będą organizowane dni skupienia w poszczególnych rejonach dla kilku dekanatów.

4. Pielgrzymka maturzystów do Częstochowy:

- 27 września

5. Diecezjalne Spotkanie Młodych z bł. Jerzym Popiełuszko

- 18 października w Górsku

W programie koncert Małe TGD, świadectwo aktora Adama Woronowicza oraz Eucharystia

6. XXIV Dzień Papieski:

- 13 października, temat: „Jan Paweł II. Ewangelia starości i cierpienia”

Światowy Dzień Młodzieży w diecezji

23–24 listopada w Toruniu

Ferie zimowe 2025 r.

- województwo warmińsko-mazurskie: 27 stycznia–9 lutego
- województwo kujawsko-pomorskie: 20 stycznia–2 lutego

VII. PROGRAMY I PODRĘCZNIKI DO NAUCZANIA RELIGII OBOWIĄZUJĄCE W DIECEZJI TORUŃSKIEJ W ROKU SZKOLNYM 2024/2025

PRZEDSZKOLE

Program ogólnopolski nr AZ-0-01/18 z 19 września 2018 r.

Tytuł programu: *Spotykamy Jezusa*

Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
Grupa pięcioletków nr AZ-03-01/18-PO-9/23 <i>Ufamy Panu Jezusowi</i> , red. P. Płaczek	bez ograniczeń
Grupa sześciolatków („zerówka”) nr AZ-04-01/18-PO-3/20 <i>Kocham Pana Jezusa</i> , red. ks. P. Płaczek	bez ograniczeń

Wydawnictwo WAM, Kraków

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
Grupa sześciolatków („zerówka”), nr AZ-04-01/18-KR-20/21 <i>Razem z Jezusem</i> , ks. Władysław Kubik, Teresa Czarnecka	bez ograniczeń

Program ogólnopolski nr AZ-0-01/20 z 25 stycznia 2020 r.

Tytuł programu: *TAK dla Jezusa*

Wydawnictwo Jedność, Kielce

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
Grupa sześciolatków („zerówka”) nr AZ-04-01/20-KI-1/20 <i>Tak! Jezus mnie kocha</i> , red. E. Kondrak, D. Kurpiński, J. Snopek	bez ograniczeń

SZKOŁA PODSTAWOWA

Program ogólnopolski nr AZ-1-01/18 z dnia 19 września 2018 r.

Tytuł programu: *Zaproszeni na ucztę z Jezusem*

Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-11-01/18-PO-1/20 <i>Spotkanie z Bogiem. Pan Bóg jest naszym Ojcem</i> , (dwie części), red. ks. Paweł Płaczek	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-12-01/18-PO-1/21 <i>Chcemy poznać Pana Jezusa</i> , red. ks. Paweł Płaczek	
klasa III nr AZ-13-01/18-PO-1/22 <i>Pan Jezus nas karmi</i> , (dwie części), red. ks. Paweł Płaczek	
klasa IV nr AZ-14-01/18-PO-6/23 <i>Pan Jezus jest naszym życiem</i> , red. ks. Paweł Płaczek	

Wydawnictwo Gaudium, Lublin

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-11-01/18-LU-3/20 <i>Bóg naszym Ojcem</i> , red. ks. P. Goliszek	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-12-01/18-LU-8/21 <i>Bóg daje nam Jezusa</i> , red. ks. P. Goliszek	
klasa III nr AZ-13-01/18-LU-12/22 <i>Jezus przychodzi do nas</i> , red. ks. P. Goliszek	
klasa IV nr AZ-14-01/18-LU-17/23 <i>Chcę żyć z Jezusem</i> , red. ks. P. Goliszek	

Wydawnictwo Jedność, Kielce

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-11-01/18-KI-4/20 <i>Poznaję Boży świat</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak, J. Snopek	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-12-01/18-KI-7/21 <i>Odkrywam Królestwo Boże</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak, J. Snopek	
klasa III nr AZ-13-01/18-KI-14/22 <i>Poznaję Jezusa</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	
klasa IV nr AZ-14-01/18-KI-19/23 <i>Odkrywam życie z Jezusem</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	

Wydawnictwo WAM, Kraków

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-11-01/18-KR-3/20 <i>Bóg nasz Ojciec</i> , red. ks. W. Kubik SJ	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-12-01/18-KR-21/21 <i>Jezus nasz zbawiciel</i> , red. ks. W. Kubik SJ, T. Czarnecka	
klasa III nr AZ-13-01/18-KR-9/22 <i>Jezu, czekamy na Ciebie</i> , red. ks. W. Kubik SJ	
klasa IV nr AZ-14-01/18-KR-8/23 <i>Wędrujemy z Jezusem</i> , red. ks. W. Kubik SJ, A. Bałoniak	

Program ogólnopolski nr AZ-2-01/18 z dnia 19 września 2018 r.
Tytuł programu: *Bóg kocha i zbawia człowieka*

Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa V nr AZ-21-01/18-PO-2/20 <i>Bóg szuka człowieka</i> , (dwie części), koordynator zespołu s. B. Zawiślak, ks. M. Wojtasik	bez ograniczeń
klasa VI nr AZ-22-01/18-PO-2/21 <i>Jezus nas zbawia</i> , (dwie części), koordynator zespołu s. B. Zawiślak, ks. M. Wojtasik	
klasa VII nr AZ-23-01/18-PO-2/22 <i>Bóg wskazuje nam drogę</i> , (dwie części), koordynator zespołu s. B. Zawiślak, ks. M. Wojtasik	
klasa VIII nr AZ-24-01/18-PO-7/23 <i>Mocą Ducha Świętego zmieniamy świat</i> , koordynator zespołu s. B. Zawiślak, ks. M. Wojtasik	

Wydawnictwo Gaudium, Lublin

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa V nr AZ-21-01/18-LU-2/20 <i>Bóg poszukuje człowieka</i> , red. ks. W. Janiga	bez ograniczeń
klasa VI nr AZ-22-01/18-LU-13/21 <i>Jezus Chrystus nas zbawia</i> , red. ks. W. Janiga	
klasa VII nr AZ-23-01/18-LU-12/22 <i>Bóg wskazuje nam drogę</i> , red. ks. W. Janiga	
klasa VIII nr AZ-24-01/18-LU-16/23/1 <i>Mocą Ducha Świętego przemieniamy świat</i> , red. ks. W. Janiga	

Wydawnictwo WAM, Kraków

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa V nr AZ-21-01/18-KR-2/20 <i>Szukam Cię</i> , ks. red. Władysław Kubik	bez ograniczeń
klasa VI nr AZ-22-01/18-KR-5/21 <i>Jestem Twoim Zbawicielem</i> , praca zbiorowa	
klasa VII nr AZ-23-01/18-KR-3/22 <i>Prowadzę Cię</i> , praca zbiorowa	
klasa VIII nr AZ-24-01/18-KR-12/23 <i>Chodź ze Mną</i> , praca zbiorowa	

Program ogólnopolski nr AZ-2-02/20 z 2020 r. Tytuł programu: *Przez prawdę, piękno i dobro zdobywamy świętość*

Wydawnictwo Jedność, Kielce

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa V nr AZ-21-01/20-KI-2/20 <i>Szczęśliwi, którzy szukają prawdy</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	bez ograniczeń
klasa VI nr AZ-22-01/20-KI-4/21 <i>Szczęśliwi, którzy odkrywają piękno</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	
klasa VII nr AZ-23-01/20-KI-10/22 <i>Szczęśliwi, którzy czynią dobro</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	
klasa VIII nr AZ-24-01/20-KI-14/23 <i>Szczęśliwi, którzy zdobywają świętość</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	

SZKOŁA PONADPODSTAWOWA

Liceum

Program ogólnopolski nr AZ-3-01/18 z 19 września 2018 r.

Tytuł programu: Z Bogiem w dorosłe życie

Wydawnictwo św. Wojciech, Poznań

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-31-01/18-PO-4/20 <i>Szukam Wolności</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-32-01/18-PO-6/21 <i>Szukam dojrzałej wiary</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	
klasa III nr AZ-33-01/18-PO-11/22 <i>Szukam nadziei</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	
klasa IV nr AZ-34-01/18-PO-18/23 <i>Szukam miłości</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	

Wydawnictwo Jedność, Kielce

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-31-01/18-KI-5/20 <i>Szczęśliwi, którzy żyją wolnością</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-32-01/18-KI-23/21 <i>Szczęśliwi, którzy żyją wiarą</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	
klasa III nr AZ-33-01/18-KI-2/23 <i>Szczęśliwi, którzy żyją nadzieją</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	
klasa IV nr AZ-14-01/18-KI-19/23 <i>Szczęśliwi, którzy żyją miłością</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	

Wydawnictwo Gaudium, Lublin

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-31-01/18-LU-1/20 <i>W poszukiwaniu wolności</i> , red. ks. M. Zając	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-32-01/18-LU-3/21 <i>W poszukiwaniu dojrzałej wiary</i> , red. ks. P. Mąkosa	
klasa III nr AZ-33-01/18-LU-15/22 <i>W poszukiwaniu nadziei</i> , red. ks. M. Zając	
klasa IV nr AZ-34-01/18-LU-4/33 <i>W poszukiwaniu miłości</i> , red. P. Mąkosa	

TECHNIKUM

Program ogólnopolski nr AZ-4-01/18 z 19 września 2018 r. Tytuł programu: **Z Bogiem w dorosłe życie**

Wydawnictwo św. Wojciech, Poznań

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-31-01/18-PO-4/20 <i>Szukam Wolności</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	bez ograniczeń
Klasa II nr AZ-32-01/18-PO-6/21 <i>Szukam dojrzałej wiary</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	
klasa III i IV nr AZ-33-01/18-PO-11/22 <i>Szukam nadziei</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	
klasa IV i V nr AZ-34-01/18-PO-18/23 <i>Szukam miłości</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	

Wydawnictwo Jedność, Kielce

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-31-01/18-KI-5/20 <i>Szczęśliwi, którzy żyją wolnością</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-32-01/18-KI-23/21 <i>Szczęśliwi, którzy żyją wiarą</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	
klasa III i IV nr AZ-43-01/18-KI-3/23 <i>Szczęśliwi, którzy żyją pełnią życia</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	
klasa V nr AZ-34-01/18-KI-30/23 <i>Szczęśliwi, którzy żyją miłością</i> , red. ks. K. Mielnicki, E. Kondrak	

Wydawnictwo Gaudium, Lublin

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-31-01/18-LU-1/20 <i>W poszukiwaniu wolności</i> , red. ks. M. Zając	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-32-01/18-LU-3/21 <i>W poszukiwaniu dojrzałej wiary</i> , red. ks. P. Mąkosa	
klasa III nr AZ-33-01/18-LU-15/22 <i>W poszukiwaniu nadziei</i> , red. ks. M. Zając	
klasa IV nr AZ-44-01/18-LU-13/23 <i>W poszukiwaniu miejsca w świecie</i> , red. ks. P. Mąkosa	
klasa V nr AZ-34-01/18-LU-4/33 <i>W poszukiwaniu miłości</i> , red. P. Mąkosa	

SZKOŁA BRANŻOWA I STOPNIA

Program ogólnopolski nr AZ-5-01/18 z 19 września 2018 r.

Tytuł programu: *Ku dorosłości*

Wydawnictwo św. Wojciech, Poznań

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-51-01/18-PO-5/20 <i>Droga do dojrzałej wiary</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur, ks. M. Wojtasik	bez ograniczeń
Klasa II nr AZ-52-01/18-PO-10/21 <i>Droga do nadziei</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur, ks. M. Wojtasik	
klasa III AZ-53-01/18-PO-13/22 <i>Droga do dojrzałej miłości</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur, ks. M. Wojtasik	

Wydawnictwo Jedność, Kielce

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-51-01/18-KI-3/20 <i>Jestem chrześcijaninem. Wierzę</i> , red. K. Rokosz, B. Nosek	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-52-01/18-KI-12/21 <i>Jestem chrześcijaninem. Żyję nadzieją</i> . red. K. Rokosz, B. Nosek	
klasa III nr AZ-53-01/18-KI-1/23 <i>Jestem chrześcijaninem. Kocham Boga i ludzi</i> , red. K. Rokosz, B. Nosek	

Wydawnictwo Gaudium, Lublin

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I nr AZ-32-01/18-LU-3/21 <i>W poszukiwaniu dojrzałej wiary</i> , red. ks. P. Mąkosa	bez ograniczeń
klasa II nr AZ-33-01/18-LU-15/22 <i>W poszukiwaniu nadziei</i> , red. ks. P. Zajac	

SZKOŁA BRANŻOWA II STOPNIA

Program ogólnopolski nr AZ-5-01/18 z 19 września 2018 r.

Tytuł programu: *Ku dorosłości*

Wydawnictwo św. Wojciech, Poznań

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I i II szkoły branżowej II stopnia droga do miłości <i>Z Bogiem w dorosłe życie</i> , koordynator zespołu ks. R. Mazur	bez ograniczeń

Wydawnictwo Jedność, Kielce

PODRĘCZNIKI	OGRANICZENIA
klasa I i II szkoły branżowej II stopnia <i>Jestem chrześcijaninem. Świadczę o Bogu</i> , red. K. Rokosz, B. Nosek	bez ograniczeń

* Wraz z opracowanymi do powyższych podręczników kartami pracy dla ucznia oraz podręcznikami metodycznymi.

DZIAŁ FORMACYJNY

I. DORADCY METODYCZNI Z ZAKRESU RELIGII

- Grudziądz, Ośrodek Doskonalenia i Doradztwa Zawodowego Nauczycieli, ul. Legionów 2, (www.odn-grudziadz.ehost.pl)
mgr Dorota Thom – dyżur podany na stronie ośrodka
kontakt: tel. 608 447 860
- Toruń, Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli, ul. Plac Świętej Katarzyny 8
(www.metodycy.torun.pl)
mgr Gabriela Rumińska (przedszkola i szkoły podstawowe) – dyżur podany na stronie ośrodka,
kontakt: m.religia2@metodycy.torun.pl, tel. 692 355 535
mgr Danuta Włoczewska (szkoły ponadpodstawowe) – dyżur podany na stronie ośrodka
kontakt: m.religia@metodycy.torun.pl, tel. 696 054 506
- Działdowo, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Nidzicy
ks. mgr Andrzej Midura
kontakt: poradnianidzica@op.pl, tel. 89 625 31 39

Zachęcamy do zapoznania się z ofertą zaprezentowaną przez metodyków nauczania religii (polecamy szczególnej uwadze katechetom stażystom, kontraktowym oraz ubiegającym się o kolejny awans zawodowy nauczyciela).

DZIAŁ WSPÓLNOTOWY

I. KONKURSY

dla uczniów szkół podstawowych

- **Diecezjalny Konkurs Biblijny „Czytam Pismo Święte”**

Szkoła Podstawowa Towarzystwa Salezjańskiego im. św. Dominika Savio w Toruniu oraz Wydział Katechetyczny Kurii Diecezjalnej Toruńskiej organizują **Diecezjalny Konkurs Biblijny „Czytam Pismo Święte”**. W tym roku temat konkursu brzmi: **Nowy Testament – Ewangelia według św. Łukasza**. Jest on skierowany do uczniów klas 4–8 szkół podstawowych z Diecezji Toruńskiej.

Zgłoszenia do Wydziału Katechetycznego. Więcej informacji i formularz zgłoszeniowy na stronie wydziału.

dla uczniów szkół ponadpodstawowych

- **XXXV Olimpiada Teologii Katolickiej – Sandomierz 2025**

Temat: Świętowanie i odpusty w Kościele katolickim

Terminarz konkursu:

- etap szkolny – 20 listopada 2024 r., godz. 11.00
- etap diecezjalny – 3 marca 2025 r.
- etap ogólnopolski – 28–30 marca 2025 r. w Sandomierzu

Więcej informacji i literatura www.otk.pl.

Zgłoszenia szkół na konkurs należy przesyłać na maila Wydziału Katechetycznego.

- **XXIX Ogólnopolski Konkurs Wiedzy Biblijnej**

Zakres tematyczny **XXIX edycji Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy Biblijnej** organizowanego przez **Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”** będzie obejmował **Księgi Ezdrasza i Nehemiasza**

oraz Listy do Tymoteusza i List do Tytusa wraz z wprowadzeniami, przypisami i komentarzami oraz słownikiem pojęć.

Lektura Ksiąg Ezdrasza i Nehemiasza oraz listów pasterskich św. Pawła pozwoli młodym ludziom odkrywać źródła nadziei w Kościele, który w mocy zmartwychwstałego Chrystusa głosi całemu światu orędzie zbawienia.

Tekstem źródłowym Konkursu jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu – najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem (Edycja Świętego Pawła, 2011).

Organizatorem Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy Biblijnej, zwanego dalej Konkursem, jest Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” i jest skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych.

Więcej informacji i regulamin konkursu na stronie organizatora www.okwb.pl.

dla uczniów obu typów szkół

- **Ogólnopolska Franciszkańska Olimpiada Wiedzy o św. Maksymilianie Kolbe**

W roku szkolnym 2024/2025 po raz kolejny jest organizowana **Ogólnopolska Franciszkańska Olimpiada Wiedzy o św. Maksymilianie**.

Olimpiada jest jedną z form przybliżenia dzieciom i młodzieży charyzmatycznego Świętego, męczennika z Auschwitz, założyciela klasztoru-wydawnictwa, misjonarza, osoby godnej naśladowania.

Poprzez Olimpiadę uczestnicy mogą zapoznać się z życiem Świętego, poznając Go jako kaptana, misjonarza, założyciela klasztoru w Niepokalanowie, wydawcy „Rycerza Niepokalanej”, czy też świetnego naukowca – doskonałego matematyka, przedsiębiorcy. Osoby o niezwykłej sile ducha, która całe swoje życie zawierzyła Matce Bożej.

Celem Olimpiady jest zachęcenie jej uczestników do życia na wzór św. Maksymiliana oraz rozbudzenie pragnienia poznania Pisma Świętego.

Olimpiada organizowana jest na trzech poziomach edukacyjnych:

- konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych (klasy 1–5);
- konkurs wiedzy o św. Maksymilianie dla uczniów szkół podstawowych (klasy 6–8);
- konkurs wiedzy o św. Maksymilianie dla uczniów szkół ponadpodstawowych.

W konkursie plastycznym zadaniem uczniów jest zilustrowanie wybranego przez Organizatorów wydarzenia z życia św. Maksymiliana, natomiast w konkursie wiedzy uczniowie muszą przyswoić sobie życiorys św. Maksymiliana na podstawie wyznaczonej lektury oraz zapoznać się z podaną księgą Pisma Świętego. Uczestnicy Olimpiady, oprócz cennej wiedzy i inspiracji, mogą wygrać także cenne nagrody (w przypadku konkursu wiedzy jest to wysokiej klasy sprzęt elektroniczny oraz indeksy na studia). Zgłoszenia uczestnictwa w Olimpiadzie dokonuje katecheta lub inny nauczyciel z danej szkoły na początku roku szkolnego. Regulamin Olimpiady, formularz zgłoszeniowy oraz szczegółowe informacje dostępne są na stronie.

Więcej informacji i zapisy na stronie organizatora olimpiada.franciszkanie-warszawa.pl

II. PIELGRZYMKA DO GRECJI – WSPOMNIENIE

Katarzyna Łukasiewicz – pielgrzym, katecheta

Wspólną wyprawę do słonecznej Grecji w gronie liczącym ponad dwadzieścia osób rozpoczęliśmy 4 lipca. Organizatorem i duchowym opiekunem toruńskiej grupy był ks. Mariusz Wojnowski, dyrektor Wydziału Katechetycznego w Toruniu.

Czym kierował się święty Paweł, wyruszając w kierunku Macedonii? To właśnie jego druga podróż misyjna stała się inspiracją pielgrzymki przygotowanej przez biuro Misja Travel w Poznaniu.

Od chwili spotkania na ateńskim lotnisku w niezwykle świat greckiej kultury, obyczajowości, polityki, smaków i zapachów barwnymi opowieściami wprowadzał nas pan Marcin Pietrzyk, przewodnik, który 28 lat temu uczynił Grecję swoją drugą ojczyzną.

Ateny powitały nas ulewnym deszczem, ale okazały się na tyle łaskawe, że realizacja planu zwiedzania na pierwsze popołudnie w Helladzie nie została zakłócona. Zobaczyliśmy Stadion Panatenajski oraz zmianę warty przed greckim parlamentem na Placu Syntagma. Na Akropolu podziwialiśmy Propyleje, Świątynię Nike, Partenon oraz Erechtejon. Powędrowaliśmy na ateńską Agorę i Areopag, gdzie mieliśmy niepowtarzalną okazję wstuchania się w mowę świętego Pawła o Bogu, który jest Dawcą i Panem Życia – w miejscu, w którym Apostoł Narodów ją wygłosił. Wówczas reakcje słuchających nie były przychylnie, „niektórzy jednak przyłączyli się do niego i uwierzyli. Wśród nich Dionizy Areopagita i kobieta imieniem Damaris, a z nimi inni” (por. Dz 17, 16–34).

Dla nas, słowa słyszane wielokrotnie, wybrzmiały z nową mocą. Hotelowy taras prezentował wieczorną panoramę miasta, zachwycając oświetlonym Akropolem i wznoszącymi się wokół stolicy górami.

Kolejny dzień rozpoczęliśmy postojem przy Kanale Korynckim. Zwiedzanie starożytnego Koryntu, a właściwie tego, co zostało z jego monumentalnej zabudowy, było niezwykle doświadczeniem. Słuchaliśmy biblijnych tekstów głoszonych zgodnie z poleceniem, które Paweł, będąc w Koryncie, usłyszał w nocnym widzeniu: „Przestań się lękać, a przemawiaj i nie milcz, bo ja jestem z tobą i nikt nie targnie

się na ciebie, aby cię skrzywdzić, dlatego że wiele ludu mam w tym mieście" (*Dz 18, 9–10*). Eucharystia, sprawowana w otoczeniu ruin antycznego polis, przy donośnym akompaniamentem cykad, była przeżyciem głębokim i niezapomnianym.

Na mapie naszej podróży znalazły się także Delfy, malownicza miejscowość na stoku masywu Parnasu. Późna kolacja w miejscowej tawernie i nocny spacer ulicami miasteczka były wyjątkowym zwieńczeniem drugiego dnia wyprawy.

Poranek odstąpił przed nami stanowisko archeologiczne obejmujące ruiny antycznego sanktuarium Apollina, które mieściło siedzibę wyroczni oraz sanktuarium Ateny. Powstały one w miejscu, gdzie jak wierzyli Grecy, Zeus przy pomocy orłów wyznaczył pępek świata. Spacerując ku górze, odwiedziliśmy grecki teatr pochodzący z IV w. p.n.e., którego widownia mogła pomieścić około 5 tysięcy widzów. Na szczycie kompleksu znajduje się stadion, na którym pierwsze igrzyska odbyły się w 582 r. p.n.e.

Pielgrzymując, dotarliśmy także do Kawali (ówczesny Neapol), do której z Troady przez Samotrakę przybył Paweł, przynaglony nocnym widzeniem i przekonany, że Bóg posyła go z Dobrą Nowiną do Macedonii (por. *Dz 16, 9–10*).

Stamtąd nasze kroki skierowaliśmy do Filippi, o którym Paweł, przebywający tam w towarzystwie Sylasa i Tymoteusza, mówił: „w szabat wyszliśmy za bramę nad rzekę, gdzie – jak sądziliśmy – było miejsce modlitwy i usiadłszy, rozmawialiśmy z kobietami, które się zeszły. Przystuchiwała się nam też pewna bojąca się Boga kobieta z miasta Tiatyry imieniem Lidia, która sprzedawała purpurę” (*Dz 16,13–14*). Kobieta została ochrzczona razem ze swym domem. Tak powstała pierwsza wspólnota europejskiego Kościoła. W sąsiedztwie prawosławnej kaplicy – baptysterium, upamiętniającej pierwszą chrześcijankę Europy, przeżyliśmy kolejną Mszę Świętą podczas podróży.

Pozostałości starożytnego Filippi świadczą o jego wielkości i randze w ówczesnym świecie. Na terenie wykopalisk zobaczyliśmy fragment rzymskiej Via Egnatia, imponujące rzymskie forum, pozostałości biblioteki, palestry, agory, dawnego akropolu, latryn oraz

częściowo zachowane mury obronne i starożytny amfiteatr. Dotarliśmy do miejsca uwięzienia Pawła i Sylasa.

Kolejnym punktem naszego planu były Saloniki. Drugie co do wielkości miasto Grecji podjęło nas wieczornym rejsem po Zatoce Salonickiej. O poranku mogliśmy podziwiać je w blasku słońca. Spacer nadmorską promenadą rozpoczęliśmy przy Białej Wieży, symbolu Salonik. Doprowadziła nas także do monumentalnego pomnika Aleksandra Wielkiego. Kolejnymi punktami zwiedzania były: Rotunda, łuk triumfalny Galeriusza, bazylika Agia Sofia oraz kościół św. Demetriusza, który jest patronem miasta.

Stanowisko archeologiczne Grobowców Królewskich, znajdujące się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO, stało się celem naszej wizyty w Werginie. W największym z nich zachował się marmurowy sarkofag z larnaksem ze złota, złoty wieniec z żółędzi i liści dębowych oraz złote i żelazne trofea wojenne. Wrażenia powodowane świetnie przygotowaną ekspozycją wzmagał półmrok panujący we wnętrzu kurhanu.

W Werii (biblijna Berea) zatrzymaliśmy się przy bogato zdobionej bemie Apostoła Pawła. Mozaiki ilustrują sen, w którym Apostoł został wezwany do ewangelizacji Macedonii oraz jego nauczanie w Berei. Kontemplacji obrazów towarzyszyła kolejna perykopa: „Natychmiast w nocy bracia wysłali Pawła i Sylasa do Berei. Kiedy tam przybyli, poszli do synagogi Żydów. Ci byli szlachetniejsi od Tesaloniczan, przyjęli naukę z całą gorliwością i codziennie badali Pisma, czy istotnie tak jest. Wielu też z nich uwierzyło, a także [wiele] wpływowych Greczynek i niemało mężczyzn” (Dz 17, 10–12).

Niewątpliwą atrakcją był pobyt w Kalambace – pełnym uroku miasteczku leżącym u podnóża Meteorów. Zainteresowanie skalnym masywem rozpoczęło się już w XI w., kiedy to mnisi przychodzili tu w poszukiwaniu ciszy. Wspinali się wysoko, by odnaleźć przestrzeń medytacji. W XIV w. rozpoczęto tutaj budowę klasztorów. Pierwszy był Wielki Meteor. Potem stawiano następne, każdy na trudno dostępczej skale. Zespół monasterów nazwano kamiennym lasem. Stały się one nie tylko miejscem modlitwy, praktyki postuszeństwa, dyscyplinowania woli i zgłębiania wiary, ale także magnesem przyciągają-

cym tysiące odwiedzających z całego świata. Głębokim przeżyciem było wejście do dwóch, spośród sześciu otwartych dla zwiedzających klasztorów, klasztoru Warłama (Wszystkich Świętych) i Roussanou (nazywanego też klasztorem Świętej Barbary).

Przedostatni dzień naszego pobytu w Grecji wypełniły spacery brzegiem Morza Egejskiego, kąpiele w słońcu i krystalicznie czystej wodzie. Pogodne, coraz bardziej otwarte rozmowy dawały radosne przekonanie, że jesteśmy nie tylko w wyjątkowym miejscu, ale także w wyjątkowym towarzystwie.

Nasza podróż dobiegła końca. Codzienna Eucharystia, sprawowana w poczuciu jedności z tymi, którzy prosili nas o modlitwę, celebrowana przez pielgrzymujących z nami kapłanów, poranna i popołudniowa modlitwa wspólnotowa, przywoływana przez przewodnika jako łączenie ze studium niebo – sprawiały, że każdego dnia w zachwycie nad pięknem miejsc, które dane nam było odkrywać, doświadczaliśmy czutej bliskości Pana Boga i drugiego człowieka.

Święty Paweł przestrzegał mieszkańców Koryntu: „Wszystko mi wolno, ale nie wszystko przynosi korzyść” (1 Kor 6, 12 a). Podążanie jego śladami to niewątpliwie zysk.

